Merituddannede lærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde

En analyse af veje og bidrag til lærergerningen

INDHOLD

Merituddannede lærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde

1	Resumé	5
2	Indledning	12
2.1	Formål og fokus	14
2.2	Design og metode	15
3	Ansættelse af lærere i grundskolen	17
3.1	Skoleledernes oplevelse af rekrutteringsmulighederne	18
3.2	Praksis for ansættelser	21
3.3	Geografiske forskelle	27
4	Veje til lærergerningen	33
4.1	Motivation for at vælge et lærerjob	33
4.2	Skoleledernes krav om gennemførelse af en meritlæreruddannelse	35
4.3	Rammer for og finansiering af meritlæreruddannelsen	38
4.4	Lærernes overvejelser om og erfaringer med at vælge en meritlæreruddannelse	41
5	Betydning af tidligere uddannelse og erfaring	46
5.1	Brug af tidligere uddannelse og erfaring	46
5.2	Vurdering af kompetencer hos meritlærere	48

5.3 Tildeling af funktioner til meritlærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde 55

Appendiks A – Litteraturliste 60

Appendiks B – Tabelbilag 62

1 Resumé

Folkeskolens udfordringer med at rekruttere og fastholde læreruddannede har i mange år fyldt i skoledebatten. Udfordringerne skyldes bl.a., at der er færre unge, der vælger at læse til lærer, og at frafaldet blandt dem, som starter, er højt. Det betyder, at flere af de lærere, der ansættes i folkeskolen, ikke har en formel læreruddannelse. Opgjort i fuldtidsnormer er andelen af ikke-læreruddannede lærere i folkeskolen steget fra 8 til 14 % fra 2012 til 2021 (EVA, 2024a)[1].

Et alternativ til den ordinære læreruddannelse er en meritlæreruddannelse. En meritlæreruddannelse er relevant for personer med andre uddannelser og joberfaringer i rygsækken, som ønsker at uddanne sig til lærer på et senere tidspunkt i arbejdslivet. Selvom antallet af merituddannede lærere er steget en smule fra 2012 til 2021, er det ikke nok til at opveje det fald, der er sket i antallet af ordinært uddannede lærere. 8 % af lærerne i folkeskolen er merituddannede[2], og denne andel har været stort set uændret de seneste mange år (EVA, 2024a).

Formålet med denne undersøgelse er at se nærmere på, hvad der kendetegner de lærere, som arbejder i grundskolen – både i folkeskolen og på frie grundskoler (herefter fri- og privatskoler) – men som ikke har gennemført en ordinær læreruddannelse. Vi fokuserer derfor på lærere med andre erhvervskompetencegivende uddannelser, og heriblandt dem, som har valgt at uddanne sig til lærer med en meritlæreruddannelse. Målet er at bidrage til en nuancering af den verserende debat om manglen på læreruddannede i folkeskolen. Når det kommer til at få flere kvalificerede lærere til folkeskolen, kan undersøgelsen give anledning til at overveje andre løsninger, som ikke nødvendigvis handler om at få flere unge til at vælge at gennemføre den ordinære læreruddannelse.

Rapporten henvender sig til politikere og beslutningstagere på nationalt niveau med ansvar og interesse for læreruddannelserne. Rapporten er også relevant for kommunale skolechefer, som har det overordnede ansvar for ansættelse af lærere til folkeskolen. Derudover vil den være brugbar for de faglige organisationer på skoleområdet, da den giver et nuanceret indblik i de mange forskellige typer af personer, der lige nu arbejder som lærere i grundskolen, og hvad der har ført dem dertil.

1 En analyse fra AE viser, at andelen af ikke-læreruddannede, der er ansat mere end 20 timer om ugen er 20 % i 2023 (AE, 2023).

2 Merituddannede lærere omtales også som ”meritlærere” for at lette sproget gennem rapporten.

Rapporten er en del af en større EVA-undersøgelse

Rapporten er den sidste del af en større undersøgelse, som EVA (Danmarks Evalueringsinstitut) har igangsat om meritlæreruddannede og ikke-læreruddannede i grundskolen.
Den samlede undersøgelse har haft til formål at skabe viden om:

- Hvad der kendetegner de meritlæreruddannede og de ikke-læreruddannede lærere i grundskolen sammenlignet med de ordinært uddannede lærere (EVA, 2024a).
- Hvad effekterne af at blive undervist af lærere med forskellige uddannelsesbaggrunde er på afgangselevernes faglige udbytte og trivsel (EVA, 2024b).
- Hvilke oplevelser og erfaringer meritlærere, lærere med andre uddannelsesbaggrunde samt de skoleledere, der ansætter dem, har med alternative veje til lærerjobbet (denne rapport).

Resultater

Undersøgelsen fokuserer på grundskolesektoren i bred forstand og inddrager både folkeskoler og fri- og privatskoler. Resultaterne bygger på en spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere samt 35 kvalitative interviews med skoledere, merituddannede lærere samt lærere med andre uddannelsesbaggrunde.

Undersøgelsen omhandler tre overordnede temaer: 1. Ansættelse af lærere i grundskolen. 2. Veje til lærergerningen. 3. Betydning af tidligere uddannelse og erfaring. I det følgende udfoldes de væsentligste resultater inden for hvert af disse temaer.

Ansættelse af lærere i grundskolen

Det første tema handler om, hvordan skoleledere oplever mulighederne for at rekruttere og ansætte lærere til deres skole, og deres vurderinger af ansøgere med og uden læreruddannelse. Fire hovedresultater træder frem under dette tema:

Flere lærere uden læreruddannelse på fri- og privatskoler

Undersøgelsen viser, at 9 % af de fuldtidsansatte lærere i folkeskolen ikke har en læreruddannelse, men en anden uddannelsesbaggrund[3]. Det samme gør sig gældende for 27 % af lærerne på fri- og privatskolerne. Denne forskel kan oplagt skyldes de forskellige lovgivningsmæssige rammer for ansættelse af lærere i hhv. folkeskoler og fri- og privatskoler. I folkeskolen skal skolelederne som udgangspunkt ansætte en læreruddannet.

3 Lærere uden en erhvervskompetencegivende baggrund er ikke inkluderet i undersøgelsen (eksempelvis såkaldte "4.g'ere").

Fri- og privatskoleledere ser mest optimistisk på rekrutteringsmulighederne

Fri- og privatskoleledere er generelt mere optimistiske omkring deres muligheder for at rekruttere kvalificerede lærere end deres kolleger i folkeskolen. 47 % af de adspurgte ledere på fri- og privatskoler vurderer, at deres rekrutteringsmuligheder er gode. For folkeskolelederne er det 33 %, som vurderer deres rekrutteringsmuligheder som gode, mens 14 % angiver, at deres muligheder er overvejende dårlige eller dårlige. Her er det igen væsentligt at påpege, at rekrutteringsmulighederne i de to sektorer af grundskolen skal ses i lyset af de lovgivningsmæssige rammer for ansættelse.

Skoleledere i folkeskolen går i første omgang efter de læreruddannede

Spørgeskemaundersøgelsen peger på, at folkeskolelederne generelt går efter ansøgere, som er læreruddannede. Dette begrundes i de kvalitative interviews, hvor skolelederne udtrykker bekymring om fastholdelse og manglende pædagogiske kompetencer hos ansøgere uden en læreruddannelse. Spørgeskemaundersøgelsen peger samtidig på, at 37 % af skolelederne også tager personer med anden uddannelsesbaggrund i betragtning, når de skal ansætte. Ifølge skolelederne sker det ikke kun pga. de generelle rekrutteringsudfordringer, men også fordi de vurderer ansøgere ud fra et helhedsorienteret perspektiv med fokus på skolens behov og lærerteamets sammensætning.

Særligt skoleledere på folkeskoler i hovedstadsområdet oplever deres rekrutteringsmuligheder som dårlige

Der er store geografiske forskelle på skoleledernes oplevelse af deres rekrutteringsmuligheder. I hovedstadsområdet oplever 29 % af folkeskolelederne, at deres rekrutteringsmuligheder er dårlige, mens ingen skoleledere i storbyer som Aarhus, Odense og Aalborg deler denne oplevelse. Resultaterne peger på, at både lovgivning, sektor og geografi har betydning for skolernes mulighed for at tiltrække kvalificerede lærere.

Veje ind i lærergerningen

Undersøgelsens andet tema handler om, hvordan personer med andre uddannelsesbaggrunde end en læreruddannelse finder vej til lærerjobbet. Det handler bl.a. om, hvilke overvejelser de har gjort sig, inden de beslutter sig for at søge ansættelse på en skole, og om og hvorfor de vælger at uddanne sig til (merit)lærer. Under dette tema kan følgende fire hovedresultater fremhæves:

For nogle er lærergerningen en midlertidig løsning – for andre er det et aktivt tilvalg

Undersøgelsens kvalitative delpeger på, at der er forskellige årsager til, at personer med andre uddannelsesbaggrunde vælger at blive ansat som lærere. For nogle er lærerjobbet i første omgang en midlertidig løsning i forbindelse med arbejdsløshed, flytning eller arbejdsvilkår i andre brancher. Disse lærere starter ofte som vikarer og ser ikke nødvendigvis stillingen som langsigtet, selvom det for nogle viser sig at være det rette job. For andre er der tale om et aktivt tilvalg motiveret af et ønske om at gøre en forskel for børn og unge. Blandt disse lærere er der eksempler på, at de oplever meritlæreruddannelsen som et naturligt tilvalg. Endelig er der nogle, som vælger lærergerningen til, fordi de ønsker at undervise og ser skiftet til grundskolen som en oplagt vej dertil - eksempelvis akademikere, som har svært ved at finde fastansættelse som gymnasielærer. Blandt disse lærere er der eksempler på nogle, der ikke oplever meritlæreruddannelsen som et relevant supplement.

Knap en tredjedel af skolelederne stiller krav om en meritlæreruddannelse

31 % af de adspurgte folkeskoleledere og 17 % af lederne på fri- og privatskoler angiver, at de på deres skole stiller krav om, at lærere med anden uddannelsesbaggrund gennemfører en meritlæreruddannelse. I interviewene, fortæller folkeskoleledere, at de ikke nødvendigvis kræver, at uddannelsen tages med det samme, men påbegyndes inden for et halvt til et helt år. De begrunder kravet med henvisning til faglig udvikling, og at de mener, at lærerne bliver dygtigere af det. Samtidig henviser de også til den lovgivningsmæssige binding på, at de i udgangspunktet skal ansætte en læreruddannet. Andre fortæller, at de ikke stiller det som krav, men i stedet opfordrer deres ansatte uden lærerbaggrund til at tage en meritlæreruddannelse. Dette begrundes primært med, at lærerne er bedre stillet ansættelsesmæssigt med læreruddannelse.

Økonomi har betydning for gennemførelse af en meritlæreruddannelse

På tidspunktet for undersøgelsen var en meritlæreruddannelse i udgangspunktet selvfinansieret. Dette er dog ikke længere aktuelt efter den nyligt vedtagne reform af professionsbacheloruddannelserne, hvor brugerbetalingen på meritlæreruddannelsen bortfalder (se side 9). Undersøgelsen indikerer, at især i folkeskolen er økonomisk støtte til meritlæreruddannelsen sjælden, og at økonomi for nogle er en barriere i forhold til at påbegynde uddannelsen. Dermed underbygger undersøgelsens resultater, at bortfaldet af brugerbetalingen potentielt kan gøre meritlæreruddannelsen mere tilgængelig.

Lærere har blandede oplevelser med meritlæreruddannelsen

Lærerne i denne undersøgelse fortæller om blandede oplevelser med meritlæreruddannelsen. Nogle de lærere, som enten er i gang med eller har gennemført meritlæreruddannelsen, ser den som et værdifuldt refleksionsrum, og som en uddannelse, der har løftet dem rent fagligt. Det er især de områder, de har mindst erfaring med fra tidligere, som de værdsætter at lære mere om på uddannelsen. Andre lærere fortæller, at de har fravalgt mertlæreruddannelsen, fordi de enten på forhånd tvivlede på det faglige niveau, eller fordi de har påbegyndt uddannelsen, men ikke oplevede at få tilstrækkeligt ud af den. De samme lærere fortæller i den forbindelse, at de ikke oplever at have behov for mere uddannelse.

Betydning af tidligere uddannelse og erfaring

Det tredje tema i undersøgelsen vedrører, hvordan meritlærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde bruger deres tidligere erfaringer og uddannelse i deres nuværende arbejde i grundskolen. Under dette tema undersøger vi også, hvordan skolelederne vurderer kompetencerne hos lærere, som ikke har taget en ordinær læreruddannelse. Vi finder følgende tre hovedresultater under dette tema:

Lærere med andre uddannelsesbaggrunde bidrager med unikke kompetencer

Både skoleledere og lærere i denne undersøgelse oplever, at lærere, som kommer med en anden uddannelsesbaggrund, bidrager med en række unikke kompetencer til skolen. Akademikere bidrager fx med struktur og analytisk tilgang, mens erhvervsuddannede tilfører praktiske og løsningsorienterede perspektiver. Skolelederne lægger vægt på at anvende disse kompetencer strategisk, så lærerkollegiet får en balanceret sammensætning, der styrker både undervisningen og det pædagogiske fællesskab.

Skoleledere ser pædagogisk og didaktisk udviklingspotentiale hos lærere med andre uddannelsesbaggrunde

Særligt de pædagogiske og didaktiske kompetencer fremstår som udviklingsområder for lærere uden læreruddannelse. Skolelederne peger på, at den livserfaring, som lærere med andre med andre uddannelsesbaggrunde bringer ind i grundskolen, er en styrke. Samtidig vurderer de, at disse lærere har behov for relevant uddannelse eller kompetenceudvikling på det pædagogiske, didaktiske eller fagfaglige område. Skolelederne oplever desuden, at lærere med andre uddannelsesbaggrunde ofte har en robusthed og erfaring, der gør dem i stand til at håndtere forældresamarbejde og relationsarbejde med elever på en kompetent måde. Disse kompetencer er ifølge både lærerne og lederne lige så vigtige som pædagogisk og didaktisk viden.

Skoleledere mener, at meritlærere er lige så kompetente som ordinært uddannede lærere

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at syv ud af ti skoleledere vurderer, at meritlærere besidder kompetencer, der er sammenlignelige med ordinært uddannede læreres. Det gælder især fagfaglighed (73 % af skolelederne), relationskompetence (70 % af skolelederne) og forældresamarbejde (71 % af skolelederne). Undersøgelsen viser dog også, at der er områder, hvor omkring en fjerdedel af skolelederne vurderer, at meritlærernes kompetencer er mindre stærke end de ordinært uddannede læreres. Det gælder didaktik (23 % af skolelederne), almenpædagogik (21 % af skolelederne) og specialpædagogik (29 % af skolelederne). Det er dog væsentligt at påpege, at en større andel af skolelederne vurderer, at meritlærernes kompetencer er sammenlignelige inden for netop disse områder, nemlig didaktik (65 % af skolelederne), almenpædagogik (65 % af skolelederne) og specialpædagogik (49 % af skolelederne). I de kvalitative interviews fremhæver skolelederne, at erfaringer fra andre brancher kan berige skolen og bidrage til en mere mangfoldig lærerkultur. Dertil oplever både merituddannede lærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde, at de behandles på lige fod, når der tildeles funktioner som klasselærer, ansvar for afgangsprøver, håndtering af fagligt og socialt udfordrede elever samt vejledningsfunktioner.

Perspektiver på fremtidig rekruttering til lærergerningen

Denne undersøgelse viser, at rekrutteringen af lærere til grundskolen er præget af kompleksitet, geografisk variation og et voksende behov for fleksible veje ind i lærergerningen. Som led i den nyligt vedtagne reform for professionsuddannelserne har regeringen og aftalepartierne besluttet at styrke adgangen til meritlæreruddannelsen for at imødekomme manglen på kvalificerede lærere i grundskolen[4]. Med reformen indføres en gradvis udfasning af brugerbetalingen for meritlæreruddannelsen: Allerede fra 2025 halveres prisen, og fra 2030 bliver uddannelsen helt gratis. Tiltaget skal gøre det mere attraktivt og økonomisk overkommeligt for voksne med en anden uddannelses- og erhvervsmæssig baggrund at skifte spor og tage en læreruddannelse. Reformen retter sig særligt mod personer, der allerede arbejder i folkeskolen uden lærerfaglig baggrund, men som har

4 Uddannelses- og Forskningsministeriet, 2025: Aftale om Reform af professionsbachelor- og erhvervsakademi uddannelserne i Danmark. https://ufm.dk/lovstof/politiske-aftaler/reform-af-professionsbachelor-og-erhvervsakademiuddannelserne-i-danmark/aftale-om-reform-af-professionsbachelor-og-erhvervsakademiuddannelser.pdf.

opnået væsentlig undervisningserfaring og ønsker at blive fuldt kvalificerede lærere. Undersøgelsen peger på flere opmærksomheder, som kan være med til at styrke den fremtidige lærerrekruttering:

Opmærksomhedspunkter

Potentialet hos lærere med andre uddannelsesbaggrunde kan styrkes gennem meritlæreruddannelsen
Rekrutteringsudfordringerne nødvendiggør i stigende grad, at skoleledere ansætter lærere med andre uddannelsesbaggrunde. Mens læreruddannede fortsat foretrækkes, oplever skoleledere også, at lærere med andre fagligheder bidrager med robusthed og gode relationelle kompetencer. Heri ligger der et potentiale, som kan aktiveres og styrkes gennem målrettet uddannelse og efteruddannelse. Skolelederne oplever, at de lærere, som vælger at uddanne sig til meritlærere, er meget dedikerede, fordi valget om at skifte karriere sent i livet ofte er velovervejet og handler om at udleve en passion for undervisning og arbejdet med børn og unge. EVA's registerundersøgelse (2024a) viser, at meritlæreres jobmobilitet i store træk ligner de ordinært læreruddannedes. Langt de fleste både ordinært (78 %) og merituddannede (74 %) lærere, som arbejdede i folkeskolen i 2015, arbejdede der også i 2021. Det bør derfor ikke udgøre en væsentligt større udfordring for folkeskolen at fastholde meritlærerne i lærerjobbet end de ordinært uddannede lærere. Og det er væsentligt viden, hvis man ønsker flere meritlærere. Resultaterne understøtter derfor, at der fortsat arbejdes på, at meritlæreruddannelsen opleves som relevant og fagligt solid for flere personer med andre uddannelsesbaggrunde, som ønsker at arbejde som lærer i grundskolen.

Uddannelsesreform kan potentielt få flere til at uddanne sig til lærer
Undersøgelsen viser, at kvalificerede lærere kan komme ad forskellige veje, og at kvalitet i undervisningen ikke udelukkende afhænger af en bestemt uddannelsestitel. Den politiske beslutning om at reducere og på sigt fjerne brugerbetalingen på meritlæreruddannelsen kan derfor potentielt få stor betydning for rekruttering og fastholdelse af kvalificerede lærere. Et dominerende perspektiv blandt de ikke-læreruddannede i denne undersøgelse, som ikke allerede er i gang med en meritlæreruddannelse, er nemlig, at økonomien kan være en barriere – særligt i folkeskolen, hvor økonomisk støtte er begrænset. Derfor kan undersøgelsens resultater være en anledning til at overveje rekrutteringsindsatserne til meritlæreruddannelsen, sådan at flere oplyses om dens muligheder og potentielt vælger den til i fremtiden.

Skolelederne kan have gavn af større frihed til at ansætte lærere, før de påbegynder en læreruddannelse
Undersøgelsens resultater viser, at skolelederne har brug for rum og mulighed for at sammensætte deres lærerteam med blik for helhed, balance og lokale behov. Dette kan betyde, at de vælger at ansætte personer, som endnu ikke er uddannet lærere, men som de mener kan blive det på sigt. I en tid, hvor manglen på læreruddannede presser folkeskolen, og hvor ambitionerne for kvalitet i undervisningen er høje, kan der derfor være et potentiale i at se nærmere på lovgivningen for ansættelse af lærere med andre uddannelser, som derefter påbegynder en meritlæreruddannelse.

Datagrundlag

Analyserne i denne rapport baserer sig på flere datakilder:

- Pilotinterviews med i alt 13 lærere (fem meritlærere i lærerjob, tre meritlærere, som har forladt lærerjobbet, fem lærere med andre uddannelsesbaggrunde) og seks skoleledere.

- Individuelle interviews med i alt 24 lærere (13 meritlærere og 11 lærere med andre uddannelsesbaggrunde) samt 11 skoleledere. Til perspektivering er der desuden interviewet to lærere, der er i gang med en skolebaseret læreruddannelse[5].
- En spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere med 547 fulde besvarelser fordelt på almene folkeskoler (334), fri- og privatskoler (178) samt specialskoler (35).

Et mere dybdegående indblik i undersøgelsens datagrundlag kan findes i undersøgelsens metodenotat.

5 Den skolebaserede læreruddannelse er en fuld professionsbacheloruddannelse, hvor lærerstudiet kombineres med et lønnet job på en skole i en tredjedel stilling.

2 Indledning

Denne rapport præsenterer resultaterne af en undersøgelse af meritlærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde i grundskolen. Undersøgelsen er udtænkt og gennemført af EVA (Danmarks Evalueringsinstitut).

Der er færre unge, der søger ind på læreruddannelsen, og blandt dem, der starter, er frafaldet stort (Danske Professionshøjskoler, 2024, 2023)[6]. Blandt de unge, der gennemfører læreruddannelsen, er der ganske mange, der forholdsvist hurtigt søger andre veje end at blive lærer i folkeskolen (AE, 2022). I debatten peges der bl.a. på "praksischok" og "arbejdsvilkår" som mulige forklaringer. Andelen af lærere uden en formel læreruddannelse er samtidig stigende i folkeskolen. De fleste af disse arbejder på deltid.

Bekymringer kan opstå, hvis undervisningen i skolen varetages af personer, der reelt set ikke er kvalificerede til arbejdet som lærer. Det kan være personer uden nogen erhvervskompetencegivende uddannelse (f.eks. såkaldte "4.g'ere"). De udgør 46 % af de deltidsansatte, men blot 3 % af de fuldtidsansatte[7] lærere i folkeskolen (EVA, 2024a). Graden af kvalificering må formodes at se anderledes ud, når en ikke-læreruddannet trods alt har en erhvervskompetencegivende uddannelse. Denne gruppe udgør 15 % af de deltidsansatte og 6 % af de fuldtidsansatte lærere i folkeskolen (EVA, 2024a).

Et alternativ til den ordinære læreruddannelse er meritlæreruddannelsen. Den kvalificerer færdiguddannede til at arbejde som lærere i grundskolen. Meritlæreruddannelsen henvender sig til personer, som har afsluttet en kandidat-, bachelor- eller professionsbacheloruddannelse, og til personer som har afsluttet en erhvervsrettet uddannelse på mindst erhvervsuddannelsesniveau og har et antal års erhvervserfaring[8] (Danske Professionshøjskoler, 2025). 8 % af lærerne i folkeskolen er meritlærerudannede, og denne andel har været stort set uændret de seneste mange år (EVA, 2024a, Danske professionshøjskoler, 2025).

6 Frafaldet efter første studieår på læreruddannelsen er faldet fra 17,8 pct. i 2022 til 16,4 pct. i 2023 (jf. Uddannelses- og Forskningsministeriets offentligt tilgængelige datavarehus: https://datavarehus.ufm.dk/rapporter/frafald).

7 I EVA's registerkortlægning defineres deltidsansatte som lærere, der arbejder under 30 timer om ugen, mens fuldtidsansatte defineres som lærere, der arbejder over 30 timer om ugen (EVA, 2024a).

8 For yderligere information om adgangskravet til meritlæreruddannelsen se Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen: https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2023/374.

I forligskredsaftalen fra marts 2024 fremhæves perspektiverne i andre måder at rekruttere kvalificerede lærere til folkeskolen[9]. Her står der bl.a., at "uddannelses- og forskningsministeren vil tage initiativ til at styrke meritlæreruddannelsen og understøtte mulighederne for skolebaseret læreruddannelse, herunder Teach First-lignende ordninger […]". Sidenhen har regeringen vedtaget en reform af professionsuddannelserne i Danmark[10]. Som led i reformen vil regeringen og aftalepartierne styrke adgangen til meritlæreruddannelsen for at afhjælpe lærermanglen i grundskolen. Brugerbetalingen på meritlæreruddannelsen halveres derfor i 2025 og fjernes helt i 2030. Målet er at gøre uddannelsen mere attraktiv for voksne med anden uddannelsesbaggrund – især dem, der allerede underviser i grundskolen uden formel læreruddannelse.

Det politiske fokus på at tiltrække flere til læreruddannelsen gør det relevant at undersøge erfaringerne hos dem, der er blevet lærere ad andre veje end den ordinære læreruddannelse. Det gælder både meritlæreruddannede og lærere med andre uddannelsesbaggrunde, som på sigt kan vælge at videreuddanne sig som meritlærer. Dataindsamlingen i denne undersøgelse er foretaget i 2024 forud for den nylige reform, men resultaterne er yderst aktuelle i lyset af de politiske forandringer på området.

Boks 2.1: Disse typer af lærere er i fokus i denne rapport

I denne rapport fokuserer vi på tre typer af lærere: **ordinært uddannede lærere**, **meritlæreruddannede** og **lærere med andre uddannelsesbaggrunde**.

Der skelnes overordnet set mellem **læreruddannede** og **ikke-læreruddannede**. De ***læreruddannede*** kan have en **ordinær læreruddannelse** eller en **meritlæreruddannelse**. Den ordinære læreruddannelse optager studerende på baggrund af en gymnasial uddannelse og tager fire år. Meritlæreruddannelsen optager studerende, som har en forudgående uddannelse og eventuel erhvervserfaring. Uddannelsen svarer til to års fuldtidsstudier, men den læses typisk på deltid, mens den studerende arbejder som lærer. Dertil kommer Teach First-programmet, som er et toårigt læreruddannelses- og lederudviklingsprogram, der rekrutterer kandidater med en universitetsbaggrund uden for læreruddannelsen. Deltagerne ansættes som fuldtidslærere i folkeskoler med rekrutteringsudfordringer, samtidig med at de gennemfører en meritlæreruddannelse. Formålet med programmet er både at afhjælpe lærermangel og at tiltrække højtuddannede kandidater fra andre fagområder til folkeskolen.[11]

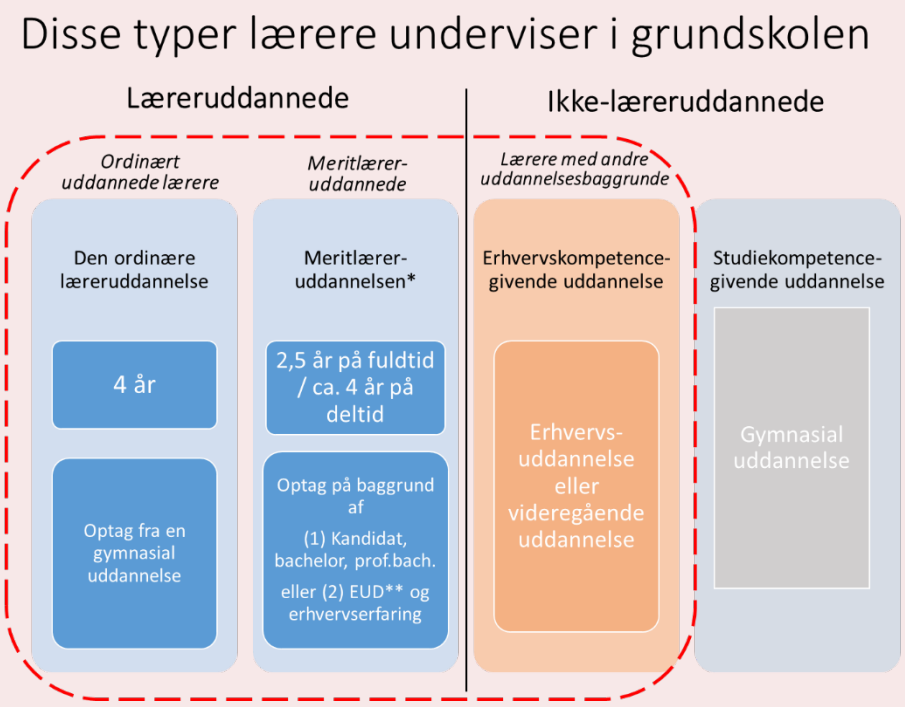
De ***ikke-læreruddannede*** kan enten have en *erhverv*skompetencegivende uddannelse eller en *studie*kompetencegivende uddannelse. De *erhverv*skompetencegivende uddannelser omfatter både erhvervsuddannelserne og de videregående uddannelser, og de giver adgang til såvel arbejdsmarkedet som til videre uddannelse. Hensigten med de *studie*kompetencegivende uddannelser, dvs. de gymnasiale uddannelser, er at være adgangsgivende til videre uddannelse. I denne rapport

9 Børne- og Undervisningsministeriet, 2024: Aftale mellem regeringen (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne) og Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti, Radikale Venstre og Dansk Folkeparti om folkeskolens kvalitetsprogram – frihed og fordybelse. https://uvm.dk/media/wtsfhcrl/240320-aftale-om-folkeskolens-kvalitetsprogram-frihed-og-fordybelse.pdf.

10 Uddannelses- og Forskningsministeriet, 2025: Aftale om Reform af professionsbachelor- og erhvervsakademi uddannelserne i Danmark. https://ufm.dk/lovstof/politiske-aftaler/reform-af-professionsbachelor-og-erhvervsakademiuddannelserne-i-danmark/aftale-om-reform-af-professionsbachelor-og-erhvervsakademiuddannelser.pdf.

11 For mere info om Teach First-programmet, se https://teachfirst.dk/.

fokuserer vi *kun* på lærere med andre uddannelsesbaggrunde, som *har færdiggjort* en *erhvervs*kompetencegivende uddannelse. Disse betegnes **lærere med andre uddannelsesbaggrunde**.

Noter:

* Meritlæreruddannelsen udbydes i forskellige versioner: som en almindelig merit eller Teach First merit.

** EUD er en forkortelse for "erhvervsuddannelse".

2.1 Formål og fokus

Det overordnede formål med denne undersøgelse er at bidrage til en nuancering af den verserende debat om manglen på læreruddannede til folkeskolen. Til det formål skal undersøgelsen give indblik i følgende:

1. **Ansættelse og rekruttering:** Hvordan rekrutteres og ansættes lærere i grundskolen?
2. **Veje til lærergerningen:** Hvordan finder personer med andre uddannelsesbaggrunde vej til lærergerningen, og hvilke faktorer påvirker deres beslutning om at tage en meritlæreruddannelse?
3. **Brug af tidligere erfaringer:** Hvordan bringer lærere med andre uddannelsesbaggrunde deres tidligere erfaringer og uddannelse i spil i grundskolen?

Viden fra undersøgelsen kan være med til at understøtte de indsatser, der sættes i gang for at styrke læreruddannelserne. Samtidig vil det formentlig tage en rum tid, før det for alvor lykkes at gøre den ordinære læreruddannelse mere attraktiv for flere unge. Resultaterne kan derfor især

bidrage til at udvikle og styrke meritlæreruddannelserne. Det kan nemlig potentielt betyde, at flere har mod på at foretage et sådant karriereskifte.

2.2 Design og metode

Undersøgelsen bygger på en kombination af kvantitative og kvalitative datakilder. Styrken ved det anvendte undersøgelsesdesign er, at data trianguleres. Således kan undersøgelsen vha. spørgeskemadata tegne et bredt billede af skoleledernes perspektiver på fx rekrutteringssituationen samt de oplevede styrker og svagheder ved de forskellige typer af lærere i sammenligning med de ordinært uddannede lærere. De kvalitative data kan give en dybdegående forståelse og konkrete eksempler herpå. Den kvalitative del af undersøgelsen tager afsæt i perspektiver fra skoleledere, merituddannede lærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde ansat på folkeskoler samt fri- og privatskoler forskellige steder i landet.

Boks. 2.2: Sammenligningen mellem folkeskolen og fri- og privatskoler

Det er et gennemgående træk i analysen, at der løbende sammenlignes mellem folkeskoler og fri- og privatskoler, bl.a. fordi de har forskellige rammer for ansættelse som følge af forskellig lovgivning på området. Fri- og privatskoler er den betegnelse, vi bruger i rapporten om den mangfoldighed af frie grundskoler, som udgør et alternativ til folkeskolen.

Sammenligningen er formentlig kun blevet mere relevant med tiden
Sammenligningen er relevant af flere årsager. For det første er det nu hver femte grundskoleelev, der går på en fri- eller privatskole (19,5 % i 2022 jf. VIVE, 2023). For det andet er der hen over årene kommet en anden geografisk fordeling af fri- og privatskoler: Hvor det tidligere især var elever i større bykommuner, der gik på fri- eller privatskole, er andelen nu størst i yderkommunerne (VIVE, 2023).

Det er de *almene* folkeskoler, der inddrages i sammenligningen med fri- og privatskoler
Med "folkeskole" menes folkeskolens *almene* skoler. Det vil bl.a. sige, at de offentlige specialskoler ikke indgår i denne afgrænsning. Det er således lærere på de *almene* folkeskoler, som trækkes frem, når der sammenlignes med lærere på fri- og privatskolerne. Det er det, fordi elevgrundlaget på de almene folkeskoler alt andet lige er mere sammenligneligt med fri- og privatskolerne, end hvis man i stedet havde valgt at inddrage specialskolerne.

2.2.1 Kvalitative interviews blandt forskellige typer af lærere og skoleledere

Undersøgelsen er indledt med en gennemførelse af pilotinterviews med fem meritlærere i lærerjob, tre meritlærere, som har forladt lærerjobbet, fem lærere med andre uddannelsesbaggrunde og seks skoleledere. Informanterne er rekrutteret gennem EVA's eget netværk samt ved snowballing herfra. Disse pilotinterviews er gennemført via Skype eller telefonisk. Formålet med pilotinterviewene var at skabe et empirisk vidensgrundlag til at kvalificere den efterfølgende kvalitative dataindsamling samt til brug for udvikling af et spørgeskema henvendt til skoleledere.

Den kvalitative dataindsamling består derudover af interviews med 13 meritlærere, 11 lærere med andre uddannelsesbaggrunde, to lærere, som er i gang med en skolebaseret læreruddannelse[12], og 11 skoleledere. Interviewene er gennemført primært ved besøg på den enkelte skole og subsidiært via Skype eller telefonisk. Det er skolelederen, der har udpeget de lærere, der skulle medvirke i undersøgelsen. Der kan derfor være tale om en bias i retning af, at de medvirkende meritlærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde er særligt motiverede for jobbet og tilmed måske kan forventes at blive i jobbet en rum tid.

Interviewene er blevet kodet og analyseret via frameworktilgang i Nvivo. For at tilgodese den rige variation, som materialet indeholder, har vi i analysen haft fokus på at identificere både de mønstre, der går på tværs af materialet, samt mønstre for, hvad der adskiller hhv. lærertyper og/eller skoletyper fra hinanden.

2.2.2 Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere

Der er gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere på folkeskoler, fri- og privatskoler og specialskoler i marts-april 2024. Der er indsamlet 547 fulde besvarelser af skemaet, mens der derudover på enkelte items er et større antal delvise besvarelser. I rapporten afrapporterer vi derfor på alle besvarelser på alle items.

Den opnåede svarprocent blandt populationen af skoleledere er 29. Opdelt på skoletype er der indsamlet fulde besvarelser fra 334 folkeskoleledere, 178 fri- og privatskoleledere og 35 specialskoleledere, svarende til en svarprocent på hhv. 28, 33 og 26. Af svarprocenterne indgår ikke delvise besvarelser. Repræsentativitetsanalysen viser, at spørgeskemadata er repræsentativt på parametre for skoletype, region, kommunetype og karaktergennemsnit, mens der er en mindre overrepræsentation af meget små skoler (under 400 elever) og en mindre overrepræsentation af skoler med uoplyst socioøkonomisk reference i besvarelsesgrundlaget sammenlignet med populationen. Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført af Epinion for EVA.

Spørgeskemadata afrapporteres i form af deskriptive svarfordelinger af enkeltspørgsmål, der fremhæves i rapporten, hvor der i mange tilfælde kommenteres på forskellen mellem folkeskoler og fri- og privatskoler. Der er derfor gennemgående udført signifikanstests på forskelle mellem folkeskoler og fri- og privatskoler. Grundet det lille antal svar fra specialskoleledere er de blot medtaget i den samlede total for antal besvarelser.

12 Disse interviews er primært udført med henblik på at skabe en bredere forståelse for flere typer læreruddannelser. I analysen har der primært været fokus på merituddannede lærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde.

3 Ansættelse af lærere i grundskolen

Kapitlet beskriver først rammerne for læreransættelser i grundskolen og den aktuelle sammensætning af lærere på tværs af grundskolesektoren. Derefter præsenterer vi skoleledernes oplevelse af deres rekrutteringsmuligheder. Herefter går vi i dybden med, hvad der kendetegner skoleledernes praksis for ansættelse. Endelig kaster kapitlet lys på, hvordan geografiske forskelle kommer til udtryk i skoleledernes oplevelse af rekrutteringsmulighederne.

Boks 3.1: Ansættelsesmuligheder i folkeskolen og på fri- og privatskoler

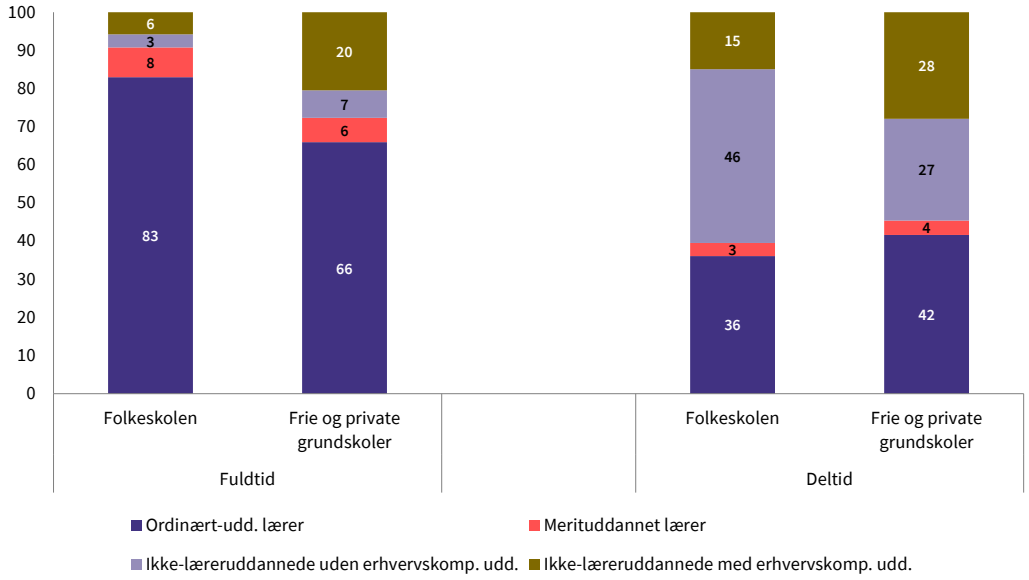
Folkeskolen og fri- og privatskoler har i henhold til folkeskoleloven forskellige udgangspunkter i forhold til rekruttering af lærere uden en formel læreruddannelse:

Folkeskolen: Undervisere i folkeskolens 1.-10. klasse *skal som udgangspunkt* have gennemført uddannelsen til lærer i grundskolen, jf. folkeskolelovens § 28. Dog kan der ansættes personer med særlige kvalifikationer til at undervise i enkelte fag, jf. § 28, stk. 2. Kun i helt særlige tilfælde kan bestemmelserne vedr. uddannelse og særlige kvalifikationer fraviges, jf. § 30c.

Fri- og privatskoler: Disse skoler er ikke underlagt specifikke krav til uddannelse eller kvalifikationer ud over krav om *danskkundskaber*, jf. fri- og privatskolelovens § 6a. Der består således ikke andre krav til skolen i forbindelse med ansættelse af lærere, end at skolen skal overholde *stå-mål-med-kravet* samt *frihed- og folkestyrekravet*, jf. fri- og privatskolelovens § 1, stk. 2.

Der er markante forskelle i lærersammensætningen på folkeskoler og fri- og privatskoler, når man ser på lærernes uddannelsesbaggrund. Det viser EVA's tidligere registerundersøgelse (EVA, 2024a). Blandt de fuldtidsansatte lærere i folkeskolen, som må antages at varetage flest undervisningstimer, har 9 % ikke en læreruddannelse (ordinær eller merit), jf. figur 3.1. På fri- og privatskolerne er andelen 27 %. Begge skoletyper gør desuden udtalt brug af ikke-læreruddannede til deltidsansættelser, om end der også her er forskelle på sammensætningen i de to dele af grundskolen. Forskellene hænger sammen med, at de lovgivningsmæssige rammer for ansættelse af lærere adskiller sig mellem folkeskoler og fri- og privatskoler.

Figur 3.1
Lærersammensætningen i folkeskolen og fri- og privatskoler fordelt på fuldtids-/deltidsansatte og lærernes uddannelsesbaggrund i 2021

Kilde: EVA (2024a), figur 4.2.
Note: Figuren viser andele af ordinært uddannede lærere, merituddannede lærere og ikke-læreruddannede lærere hhv. med og uden en erhvervskompetencegivende uddannelse fordelt på fuldtid/deltid for hhv. folkeskolen og fri- og privatskoler. Fuldtid er her defineret som lærere, der arbejder mere end 30 timer om ugen.
Note: Alle tal er angivet i procent.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.
Note: Lærere ansat på specialskoler samt på ungdoms- og efterskoler indgår ikke.

Hovedparten af de ikke-læreruddannede, der underviser på fuldtid, har en erhvervskompetencegivende uddannelse (jf. opdelingen i figur 3.1). Det vil sige, at de enten er faglærte eller har gennemført en videregående uddannelse, inden de begyndte at arbejde som lærere i grundskolen. Derfor omtaler vi dem i denne sammenhæng som lærere med andre uddannelsesbaggrunde (jf. boks 3.2). En mindre andel af disse lærere vil være i gang med en læreruddannelse – merit eller ordinær – samtidig med at de underviser (EVA, 2024a, figur 4.6). Med udgangspunkt i den viden, vi har om lærersammensætningen i grundskolen, ser vi i det følgende nærmere på, hvordan skolelederne oplever deres rekrutteringsmuligheder.

3.1 Skoleledernes oplevelse af rekrutteringsmulighederne

Undersøgelsen viser, at flere skoleledere på fri- og privatskoler end i folkeskolen vurderer rekrutteringsmulighederne som gode. Resultaterne peger samtidig på, at folkeskolerne håndterer udfordringerne inden for den gældende lovgivning. I både spørgeskemaundersøgelsen og i de kvalitative interviews har vi spurgt til muligheder for at rekruttere "kvalificerede lærere". Forståelsen af dette begreb uddybes i boksen nedenfor:

Boks 3.2: Formuleringen "kvalificerede lærere"

I dette afsnit afrapporterer vi skoleledernes besvarelser af spørgsmål, hvor udtrykket "kvalificerede lærere" anvendes: "Hvordan vil du beskrive jeres skoles muligheder for at rekruttere kvalificerede lærere til skoleåret 2023/2024?" og "Hvordan vil du sige, at udviklingen i jeres skoles muligheder for at rekruttere kvalificerede lærere har udviklet sig i de seneste tre år?"

Det er et bevidst valg, at formuleringen er så bred, da vi netop gerne vil undersøge skoleledernes oplevelser med de mange forskellige typer af lærere, der underviser i grundskolen. Vi har god grund til at formode, at skolelederne har tænkt bredt i forhold til, hvilke typer af lærere der kan betegnes som "kvalificerede lærere", da de har fået tydelige forklaringer på, hvad de forskellige typer af lærere dækker over. Inden skolelederne er blevet stillet disse to spørgsmål, har vi præsenteret dem for følgende tekst:

Undersøgelsen gennemføres af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) og har til formål at kvalificere debatten om de rekrutterings- og fastholdelsesudfordringer, der præger dele af grundskolen. Vi undersøger, hvad der kendetegner den stigende andel af lærere i grundskolen, som ikke har en ordinær læreruddannelse. Vi er interesseret i skoleledernes vurderinger af og erfaringer med to typer af lærere:

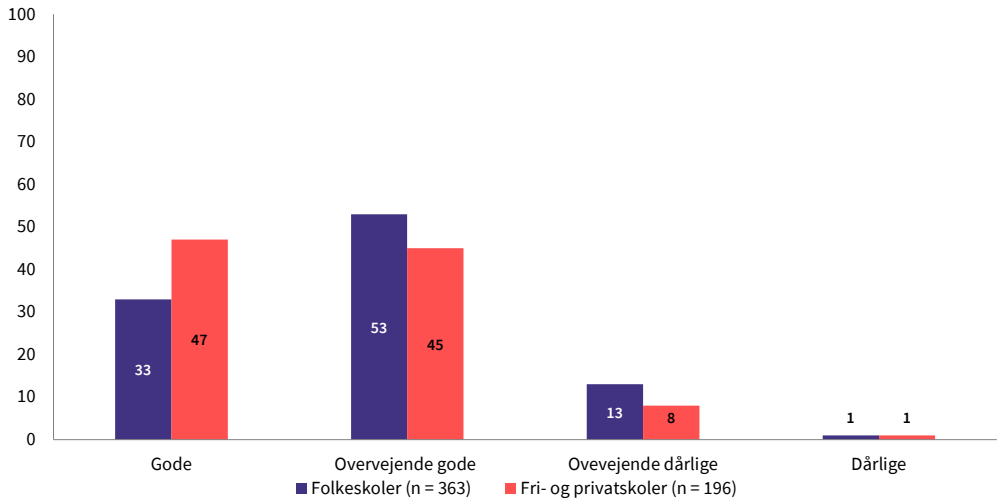
(i) Lærere med en meritlæreruddannelse, dvs. med en læreruddannelse;
(ii) Lærere med andre uddannelsesbaggrunde, dvs. uden en læreruddannelse.

'Lærere med andre uddannelsesbaggrunde' skal her forstås som personer, der har afsluttet en erhvervskompetencegivende uddannelse (fx en cand.mag. eller en erhvervsuddannelse), og som arbejder som lærer. Personer, som er i gang med en meritlæreruddannelse, samtidig med at de arbejder som lærer, indgår også i denne definition af 'lærere med andre uddannelsesbaggrunde', så længe de endnu ikke har afsluttet meritlæreruddannelsen. Personer, som er i gang med en ordinær læreruddannelse (almindelig eller trainee/skolebaseret), og som underviser på skolen samtidig, indgår derimod ikke i definitionen af 'lærere med andre uddannelsesbaggrunde'. Personer med en studentereksamen som højeste fuldført uddannelse, og som underviser på en skole i fx et sabbatår, indgår heller ikke i definitionen.

3.1.1 Skoleledere på fri- og privatskolerne ser mest positivt på rekrutteringsmulighederne

Skolelederne på tværs af skoletyper svarer ganske positivt på spørgsmålet om deres muligheder for at rekruttere kvalificerede lærere. Det er næsten ni ud af ti (88 %) skoleledere, der beskriver deres skoles muligheder for at rekruttere kvalificerede lærere til skoleåret 2023/2024 som "overvejende gode" (50 %) eller "gode" (38 %) (jf. Appendiks-tabel: B.1). Det skal bemærkes, at vurderingen af rekrutteringsmulighederne her er lavet ud fra en bred forståelse af "kvalificerede lærere" (jf. ovenstående boks). Pointen er, at skoleledernes forståelse af en kvalificeret lærer ikke nødvendigvis betyder en læreruddannet, hvilket kan være med til at nuancere forståelsen af udviklingen i lærersammensætningen på landets grundskoler (EVA, 2024a).

Figur 3.2
Hvordan vil du beskrive jeres skoles muligheder for at rekruttere kvalificerede lærere til skoleåret 2023/2024?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 600 (inkl. specialskoler, n = 41)).
Note: Alle tal er angivet i procent.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.
Note: En chi-i-anden-test viser, at der er signifikant forskel på fordelingen mellem de to grupper af besvarelser fra skoleledere på hhv. folkeskoler og fri- og privatskoler (p-værdi = 0.004).

Skolelederne på fri- og privatskolerne er dog noget mere positive, når det gælder de aktuelle rekrutteringsmuligheder, end deres lederkollegaer i folkeskolen. Knap halvdelen af lederne på fri- og privatskolerne (47 %) svarer, at mulighederne er "gode", mens det samme gør sig gældende for en tredjedel (33 %) af lederne på folkeskolerne, jf. figur 3.2. Når det samtidig tages i betragtning, at fri- og privatskoler i høj grad har lærere med andre uddannelsesbaggrunde ansat, er det oplagt at tolke dette som, at de er tilfredse med de kompetencer, disse lærere har[13]. Det er samtidig værd at notere sig, at det kun er i alt 14 % af folkeskolelederne, der oplever, at mulighederne for at rekruttere kvalificerede lærere til skoleåret 2023/2024 er "overvejende dårlige" (13 %) eller "dårlige" (1 %).

3.1.2 Folkeskolerne klarer eventuelle rekrutteringsudfordringer inden for de udstukne lovgivningsmæssige rammer

EVA's registerundersøgelse viser, at andelen af ordinært uddannede lærere i folkeskolen er faldet (2024a). Der ses et fald fra 86 % i 2012 til 78 % i 2021, når der tages højde for, at nogle arbejder fuldtid, mens andre arbejder deltid. Samme undersøgelse viser, at det ikke ligefrem strømmer til med en masse meritlæreruddannede: Den andel har været konstant på ca. 7 % i samme periode. Der,

13 20 % af de fuldtidsansatte på fri- og privatskolerne har ikke en læreruddannelse, men i stedet en erhvervskompetencegivende uddannelse, jf. Figur 3.1.

hvor der sker en mærkbar udvikling, er i ansættelsen af lærere uden en formel læreruddannelse – dem er der blevet flere af i folkeskolen: 8 % i 2012 og 14 % i 2021.

Derfor kan det virke overraskende, at mange skoleledere vurderer rekrutteringsmulighederne som gode, når debatten i flere år har kredset om manglen på læreruddannede – især til folkeskolen. For folkeskolernes vedkommende kan én mulig tolkning være, at de gør aktivt brug af de muligheder, der ligger inden for lovgivningen (jf. figur 3.1 og 3.2). Hovedprioriteringen er at ansætte læreruddannede, men når det ikke er muligt, ansættes lærere med andre uddannelsesbaggrunde – ikke kun til at undervise i enkelte fag, men gerne bredere. Dette uddybes i afsnit 3.2.

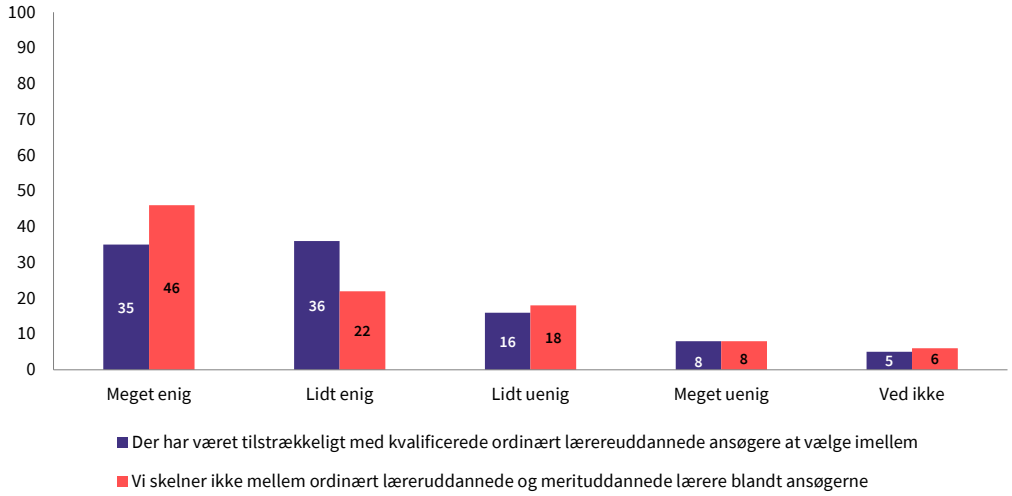
3.2 Praksis for ansættelser

Undersøgelsen viser overordnet, at de fleste skoleledere foretrækker og prioriterer ansøgere med en formel læreruddannelse. De fortæller dog, at de også har behov for at kunne ansætte lærere med andre uddannelsesbaggrunde for at kunne imødekomme skolens aktuelle behov. Nogle skoleledere fortæller desuden, at de skelner mellem typen af læreruddannelse (ordinær eller merit), mens andre ikke gør. Men skolelederne fortæller, at de gør en stor indsats for at finde de rette match til skolen, som også har potentiale til at blive dygtige lærere på sigt. Fri- og privatskolerne tager oftere lærere med andre uddannelsesbaggrunde i betragtning, da de i højere grad ser deres baggrund som en styrke.

3.2.1 Skoleledere går i første omgang efter læreruddannede ansøgere

Spørgeskemaundersøgelsen peger på, at skolelederne i første omgang går efter de læreruddannede (ordinære eller merit), når de skal ansætte. Syv ud af ti skoleledere (71 %) angiver nemlig, at de er "meget enig" (35 %) eller "lidt enig" (36 %) i, at der har været tilstrækkeligt med kvalificerede ordinært lærereuddannede ansøgere at vælge imellem for deres skole inden for de seneste tre skoleår (jf. figur 3.3). På baggrund af dette kan det formodes, at ansøgere med andre uddannelsesbaggrunde ikke har været taget i betragtning til lærerstillinger på deres skoler. I de åbne svarmuligheder i forbindelse med dette spørgsmål indikerer skolelederne, at "ansøgningsbunkerne er blevet tyndere" nogle steder, hvilket betyder, at der er færre ordinært uddannede lærere at vælge imellem.

Figur 3.3
Tænk på rekrutteringssituationen for jeres skole inden for de seneste tre skoleår. I hvilken grad kan rekrutteringssituationen beskrives med følgende udsagn?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 590).
Note: Alle tal er angivet i procent.

Spørgeskemaundersøgelsen peger på, at 37 % af skolelederne også tager lærere med andre uddannelsesbaggrunde i betragtning. De angiver, at de er "meget uenig" (18 %) eller "lidt uenig" (19 %) i, at ansøgere med andre uddannelsesbaggrunde generelt ikke har været taget i betragtning til lærerstillinger på deres skole (Appendix-tabel B.5). Selvom skolelederne generelt finder kravet om en læreruddannelse meningsfuldt, giver de i interviewene udtryk for et behov for fleksibilitet til at håndtere fagpuslespillet. De fortæller, at ansættelse af lærere opleves som en kompleks proces, hvor mange hensyn skal balanceres for at sikre et godt match. En gennemgående fortælling er, at de i nogle tilfælde foretrækker at klare sig med timelønnede vikarer frem for at ansætte en lærer, hvor matchet ikke vurderes at være det rette. Denne praksis kan være med til at forklare den stigende andel af deltidsansatte lærere uden erhvervskompetencegivende baggrund – de såkaldte 4.g'ere – som i nogle tilfælde indgår som en midlertidig løsning på rekrutteringsudfordringerne og kravene om fagdækning.

Særligt hvis fagområdet er smalt, og timetallet er begrænset – som fx i musik eller tysk – vil de færreste skoler kunne tilbyde en fuldtidsstilling kun i disse enkelte fag. Det kan dog også gøre sig gældende for de større fag som fx dansk, hvor lovgivningen kan være en begrænsning i forhold til ansættelsesmulighederne for lærere med andre uddannelsesbaggrunde i folkeskolen. Det gælder især i områder af landet, hvor det kan være svært at rekruttere læreruddannede. En skoleleder fortæller:

> Jeg havde på et tidspunkt én, der var uddannet i kommunikation og kun havde dansk og var pivdygtig til det, men jeg kunne bare ikke rigtig bruge hende til så meget andet end dansk, og det er dér, hvor det bliver lidt snævert i forhold til de krav, der har været til linjefagsdækning. Dem bløder man jo lidt op på nu, ser det ud som om i de nye anbefalinger [Forligskredsaftalen fra marts 2024, red.]. (…) Og det er jo spændende, hvad det kan gøre, især i sådan et lille [geografisk] område som vores, og at man nogle gange skal være kreativt tænkende for at få det hele til at gå op.
>
> SKOLELEDER, FOLKESKOLE

Som skolelederen her anfører, er der generelt brug for fleksibilitet til at kunne kigge lidt bredere rent fagligt med færre lovgivningsmæssige bindinger.

3.2.2 Nogle skoleledere skelner mellem merituddannede og ordinært uddannede lærere

Da skolelederne som udgangspunkt foretrækker ansøgere med en læreruddannelse, er det relevant at undersøge, hvordan de skelner mellem meritlærere og ordinært uddannede lærere i rekrutteringssituationen.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at omkring en fjerdedel af skolelederne faktisk skelner mellem de to grupper. 26 % er "lidt uenig" (18 %) eller "meget uenig" (8 %) i udsagnet "Vi skelner ikke mellem ordinært læreruddannede og merituddannede lærere blandt ansøgerne." Omvendt angiver 68 %, at de er "meget enig" (46 %) eller "lidt enig" (22 %) i udsagnet (jf. figur 3.3). Der er ikke statistisk signifikant forskel mellem skoletyperne (jf. bilagstabel B.3). Samlet peger resultaterne på, at mens et flertal af skolelederne ikke skelner mellem merit- og ordinært uddannede lærere, forholder en mindre gruppe sig mere kritisk til meritlæreruddannelsens kvalitet.

Variationen i, hvorvidt skolelederne skelner mellem typen af læreruddannelse, ses også i de kvalitative interviews. Nogle skoleledere giver udtryk for, at de ikke skeler til, om ansøgerne har en meritlæreruddannelse eller en ordinær læreruddannelse. Andre påpeger, at typen af læreruddannelse har betydning for deres vurdering af, om ansøgeren kan betragtes som mere kvalificeret til en stilling. Nedenfor præsenteres henholdsvis to fremherskende begrundelser for ikke at skelne mellem typen af læreruddannelse og to begrundelser for at skelne.

To overordnede begrundelser for *ikke* at skelne:

1. Meritlærere og ordinært uddannede lærere besidder samme viden og kompetencer: Et perspektiv blandt skolelederne er, at meritlærere besidder samme viden og kompetencer som ordinært uddannede lærere. Skoleledere fremhæver, at de ikke "lægger mærke til" typen af læreruddannelse blandt deres ansøgere. En folkeskoleleder påpeger eksempelvis: "Er man meritlæreruddannet, så er man læreruddannet." Opfattelsen er, at meritlærere ved lige så meget om feltet som ordinært uddannede lærere.

2. Typen af læreruddannelse træder i baggrunden for tidligere erfaringer: Nogle skoleledere fortæller, at de ikke skelner mellem ordinært uddannede lærere og meritlærere, fordi typen af uddannelse er sekundær set i forhold til andre kvalificerende træk såsom uddannelses- og erhvervserfaringer, anbefalinger og refleksionsniveau.

To overordnede begrundelser for at skelne:

1. Ordinært uddannede lærere er bedre uddannet end meritlærere: Et perspektiv blandt nogle skoleledere er, at ordinært uddannede lærere er en smule bedre uddannet. Dette begrundes med, at den ordinære læreruddannelse er af længere varighed. Af denne grund betragtes ordinært uddannede lærere som mere attraktive ansøgere. En måde, hvorpå meritlærerne opvejer dette, er gennem deres tidligere erfaringer.
2. Tidligere uddannelse og erhvervserfaring gør meritlærere særligt attraktive: Flere skoleledere fremhæver, at meritlærere i kraft af deres tidligere uddannelse, erhvervserfaring og livserfaring i det hele taget er særdeles godt klædt på til lærergerningen. I modsætning til ordinært uddannede lærere, der kommer direkte fra professionshøjskolerne, har meritlærerne en ballast, der gør dem særligt robuste. Det er til gavn, når de skal varetage eksempelvis forældrekontakt eller elever med særlige behov.

3.2.3 Lærere uden læreruddannelse ansættes ofte af nødvendighed – men kan også have potentiale

Som tidligere beskrevet er antallet af lærere uden en læreruddannelse steget. Det er derfor relevant at se nærmere på, hvordan skolelederne betragter ansøgere med andre uddannelsesbaggrunde, når de skal ansætte.

De medvirkende skoleledere fortæller, at når de slår en ledig lærerstilling op, er det med henblik på at ansætte en bestemt fagprofil. De kigger særligt efter tre ting: læreruddannelse, fagdækning og relationskompetence. Særligt på folkeskolerne ses der først og fremmest på, om ansøgeren allerede har eller er i gang med en (merit)læreruddannelse. Men alle de interviewede ledere peger også på, at det ikke altid er muligt at finde den rette kombination af fag og klassetrin blandt de læreruddannede ansøgere. I de tilfælde ser de på ansøgerens potentiale og personlige gennemslagskraft – fx klasseledelse og relationskompetence. En folkeskoleleder fortæller om en ansættelse af en lærer med anden uddannelsesbaggrund:

> De sidste to år har vi haft en idrætslærer, der ikke er uddannet lærer, og ham giver vi faktisk også meritlæreruddannelse nu her. Han har en fortid som professionel eliteidrætsudøver og virksomhedsejer, så han ved en masse om matematik og regnskab og alt sådan noget […] Han har været både professionel håndboldspiller, men også professionel træner i udlandet. Så det er en kapacitet, som man bare ikke lige får, og han kommer med viden og erfaring til vores unge mennesker. Og så har han også lige indvilliget i, selvom han er i slutningen af 50'erne, at tage en læreruddannelse.

SKOLELEDER, FOLKESKOLE

Skolelederne lægger således et stort arbejde i at finde medarbejdere, som har et særligt potentiale, og give dem mulighed for at udfolde dette, samtidig med de tager en læreruddannelse. EVA's effektundersøgelse peger også på, at skolelederne gør sig umage med at ansætte de rette personer til ledige stillinger (EVA, 2024b). Effektundersøgelsen fokuserer på lærerne på 9. klassetrin. Her er der er overraskende få og små forskelle på elevernes faglige præstationer og trivsel, når der ses på betydningen af læreres forskellige uddannelsesbaggrunde. En anden skoleleder beskriver, hvordan det i ansættelsesprocessen handler om både personen og bidraget til arbejdspladsen:

> Først og fremmest handler det om vores behov som skole. Får vi dækket det, vi skal [dvs. de efterspurgte fag og klassetrin]? Og hvis vi ikke får dækket det, kan vi så se potentialet i de personer, som vi hiver ind i forhold til den personalegruppe, vi har i forvejen? Er det et godt match? Kan det give os noget som arbejdsplads? Kan det give vores personale noget, at vi vælger denne her person? Så det er de ting, der skal være til stede, for at jeg skal synes, det er en succes, og jeg synes, at otte ud af ti gange, at vi lykkedes.

SKOLELEDER, FOLKESKOLE

Som skolelederen udtrykker, er der en oplevelse af at lykkes med at finde lærere til de ledige stillinger – med eller uden en formel læreruddannelse. Skolelederne ser desuden på, om der er balance i teamet, hvad angår erfaring, og derfor fortæller nogle skoleledere, at de godt kan finde på at fravælge en helt ny læreruddannet, hvis ikke teamet har overskud til at påtage sig den opgave, der ligger i at give en ny kollega en god start. I stedet kan erfaringen hos fx en ikke-læreruddannet vægte højere i en konkret ansættelsessituation. Det handler altså om, at der samlet set er tale om et godt match til skolen. Her er samspillet med og hensynet til, hvad et lærerteam aktuelt har brug for, vigtigt.

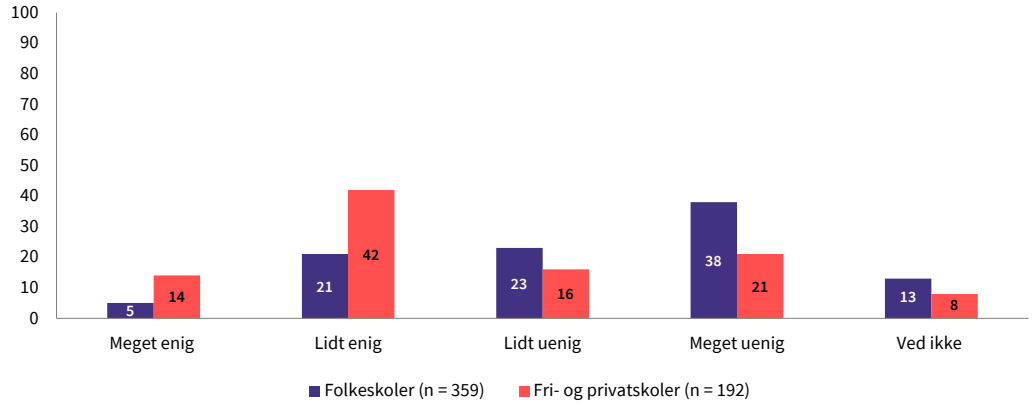
3.2.4 Især på fri- og privatskolerne ses ansættelse af lærere med andre uddannelsesbaggrunde som en styrke

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at over halvdelen af skolerne generelt ikke tager ansøgere med andre uddannelsesbaggrunde i betragtning. 55 % af skolelederne angiver nemlig at være "meget enig" (34 %) eller "lidt enig" (21 %) i dette. Over en tredjedel erklærer sig "lidt uenig" (19 %) eller "meget uenig" (18 %) i samme udsagn. 62 % af skolelederne svarer, at de er "meget enig" (33 %) eller "lidt enig" (29 %) i, at ansøgere med andre uddannelsesbaggrunde kun tages i betragtning,

hvis der er specifikke fag, der ikke kan dækkes af lærereuddannede ansøgere (Appendiks-tabel: B.4).

Undersøgelsen peger dog på, at en del skoler på tværs af grundskolesektoren finder kvalificerede ansøgere med andre uddannelsesbaggrunde, og at disse også tages i betragtning i rekrutteringsprocessen. Figur 3.4 viser, at især skolelederne på fri- og privatskoler oplever kvalificerede ansøgere med andre uddannelsesbaggrunde. Over halvdelen af disse skoleledere (56 %) erklærer sig enten "meget enig" (14 %) eller "lidt enig" (42 %) i udsagnet. Blandt folkeskolelederne tilslutter kun en fjerdedel (26 %) sig – enten som "meget enig" (5 %) eller "lidt enig" (21 %).

Figur 3.4
Tænk på rekrutteringssituationen for jeres skole inden for de seneste tre skoleår. I hvilken grad kan rekrutteringssituationen beskrives med følgende udsagn: Der har været kvalificerede ansøgere med andre uddannelsesbaggrunde

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 590 (inkl. specialskoler, n = 39)).
Note: Alle tal er angivet i procent.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.
Note: En chi-i-anden-test viser, at der er signifikant forskel på fordelingen mellem de to grupper af besvarelser fra skoleledere på hhv. folkeskoler og fri- og privatskoler (p-værdi = 0.00).

Ikke overraskende er der også flere folkeskolelærere (58 %), der angiver, at de enten er "meget enig" (40 %) eller "lidt enig" (18 %) i, at ansøgere med andre uddannelsesbaggrunde generelt ikke har været taget i betragtning i rekrutteringsprocessen (Appendiks-tabel: B.5). 46 % af skolelederne på fri- og privatskolerne er "meget enig" (20 %) eller "lidt enig" (26 %) i samme udsagn. Spørgeskemaundersøgelsen viser altså forskelle mellem skoletyper i forhold til, hvordan ansøgere med andre uddannelsesbaggrunde indgår i rekrutteringsprocessen.

Samtidig peger de kvalitative fund i samme retning: De giver et mere nuanceret billede af, hvordan især fri- og privatskoler oplever værdien af at ansætte lærere med forskellige uddannelsesbaggrunde, og hvordan dette opleves som en styrke i den daglige praksis. Som eksempel fremhæver en lærer, at hun ser det som en styrke, at hendes arbejdsplads har en ligelig fordeling af læreruddannede og lærere med andre uddannelsesbaggrunde.

> Jeg tror, at vores styrke er, at vi er 50 %, der har noget andet end at være læreruddannet. Og vi bruger hinandens styrker, så dem, der er læreruddannede, de har jo det pædagogiske også, og os, der ikke er læreruddannede, vi har noget fagligt, og så mikser vi det totalt meget, så vi snakker jo sindssygt meget sammen, og vi sparrer sindssygt meget med hinanden, men på en effektiv måde (...) Vi finder sammen dér, hvor det er relevant.
>
> LÆRER MED ANDEN UDDANNELSESBAGGRUND, PRIVATSKOLE

I dette eksempel fremhæver læreren altså, at der er forskellige styrker afhængigt af uddannelsesbaggrund, som kan berige skolen og undervisningen.

Bekymring hos folkeskolelederne om fastholdelse og manglende pædagogiske og didaktiske kompetencer

Særligt skolelederne i folkeskolen oplever, at der kan være en række begrænsninger ved at ansætte ansøgere med andre uddannelsesbaggrunde, hvilket betyder, at de ikke udgør en førsteprioritet. Særligt to betragtninger fremhæves i den forbindelse:

1. Fastholdelse: Når folkeskolelederne forklarer, hvorfor de fravælger lærere med andre uddannelsesbaggrunde, fremhæver de bl.a. bekymringen for ikke at kunne fastholde dem i lærergerningen. En skoleleder nævner fx, at hun frygter, at en nyuddannet kandidat med en anden uddannelsesbaggrund kun ser ansættelsen som et springbræt til et andet job, der er mere oplagt i forhold til vedkommendes uddannelse. Dette forklarer skolelederen, at de forsøger at foregribe ved, i forbindelse med samtalen, at få en fornemmelse for, hvad der *egentlig* driver kandidatens lyst til at søge stillingen.
2. Pædagogiske og didaktiske kompetencer: En anden begrænsning ved at ansætte lærere med andre uddannelsesbaggrunde kan være, at de, ifølge folkeskolelederne, ikke har de samme didaktiske og pædagogiske kompetencer som læreruddannede. Lærerfaget kræver ifølge skolelederne en faglig bredde, der rummer både det fagfaglige og det pædagogiske, og bør derfor ikke reduceres til et erhverv, som personer uden en læreruddannelse kan varetage.

Betragtninger som disse indikerer, at folkeskolelederne vælger at ansætte lærere med andre uddannelsesbaggrunde af nødvendighed, snarere end som en målrettet prioritet.

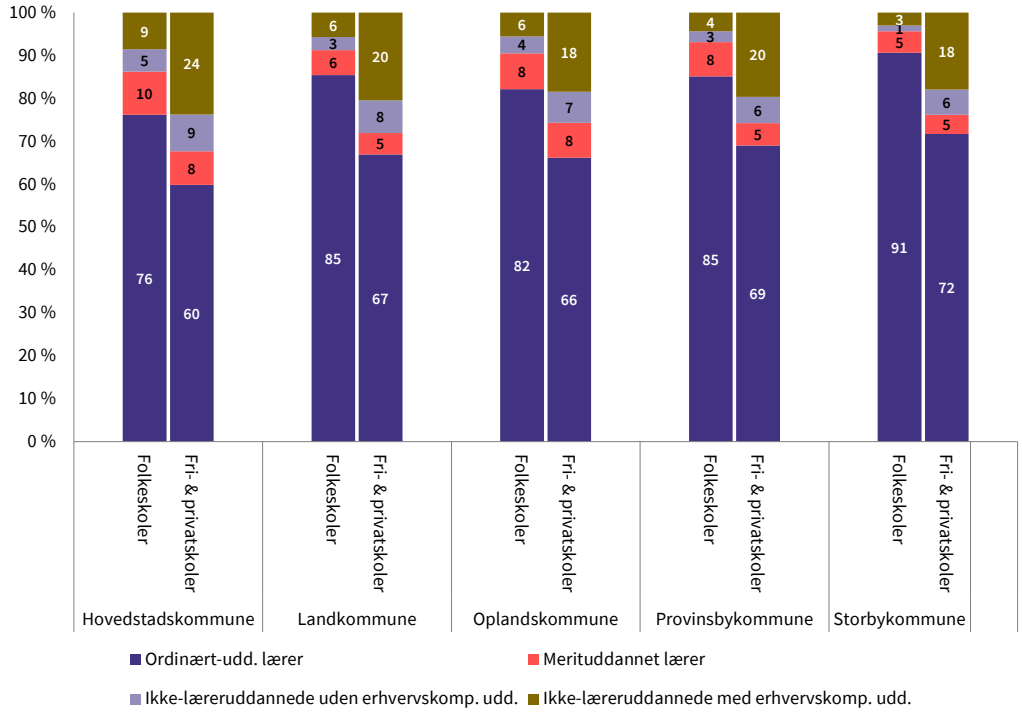
3.3 Geografiske forskelle

Dette afsnit omhandler, hvilken rolle skolernes geografiske placering betyder for rekruttering og ansættelsesmuligheder. Tidligere undersøgelser har nemlig vist, at geografien er noget af det, som er med til at definere muligheder og begrænsninger i forhold til rekruttering på såvel folkeskolerne som fri- og privatskolerne (Kristensen, 2023; AE, 2023; EVA, 2021). Særligt i det østlige Danmark er andelen af ikke-læreruddannede i folkeskolen høj, mens den er væsentligt lavere i vest.
Geografi handler selvfølgelig om mere end øst og vest. Det handler også om, hvorvidt der er tale om en storby, en provinsby eller en landsby. Det handler om, hvor de læreruddannede bor, hvor de

gerne vil arbejde, hvor langt de er villige til at transportere sig, og hvilken type skole de er interesserede i at arbejde på.

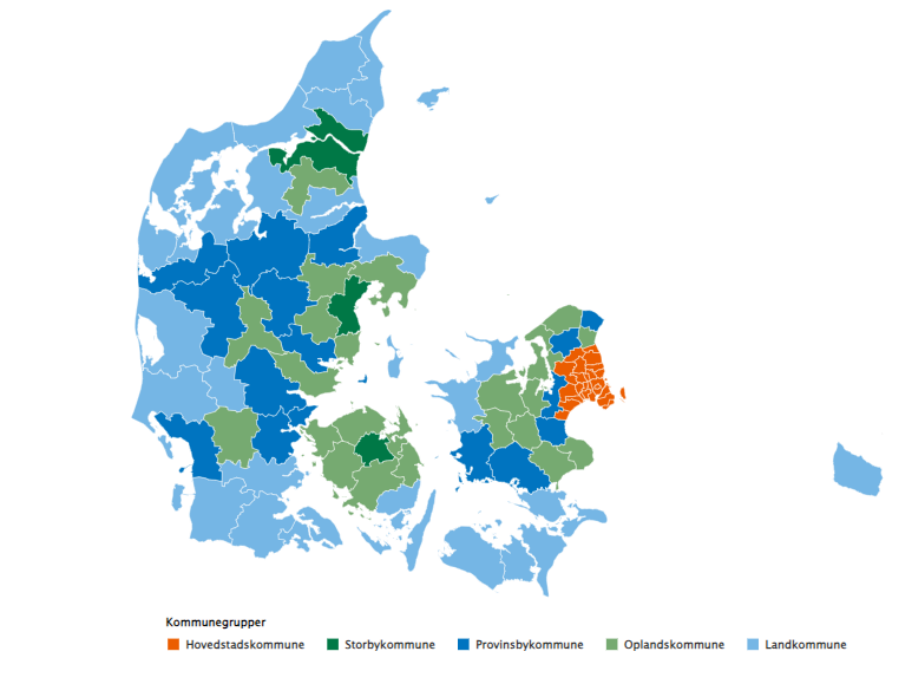
For at komme disse forskelle i geografi nærmere giver figur 3.5 et overblik over sammensætningen af fuldtidsansatte lærere i hhv. folkeskolen og på fri- og privatskolerne opdelt på kommunetype, jf. danmarkskortet i boks 3.3. Vi tolker denne sammensætning som et resultat af forskelle i udbuddet og efterspørgslen efter forskellige lærertyper i de forskellige dele af landet. Samtidig afspejler det, at de geografiske forskelle har betydning for de to skoletypers muligheder inden for hver deres lovgivningsmæssige rammevilkår. I figur 3.5 ser vi specifikt på fuldtidsansatte, da de må antages at stå for det meste af undervisningen på skolen.

Figur 3.5
Fordeling af fuldtidsansatte lærere i hhv. folkeskolen og fri- og privatskoler delt op efter kommunetype, 2021.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.
Note: Figuren viser andele af ordinært uddannede lærere, merituddannede lærere og ikke-læreruddannede lærere hhv. med og uden en erhvervskompetencegivende uddannelse, som er ansat på fuldtid i hhv. folkeskolen og fri- og privatskoler. Fuldtid er her defineret som lærere, der arbejder mere end 30 timer om ugen.
Note: Lærere ansat på specialskoler samt på ungdoms- og efterskoler indgår ikke.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.
Note: "Storbykommune" omfatter Aarhus, Odense og Aalborg. København og Frederiksberg indgår i "Hovedstadskommune".

Boks 3.3. Kommunetyper

Note: Vi anvender Danmarks Statistiks kommuneopdeling, som tager afsæt i bl.a. tilgængeligheden til arbejdspladser og antallet af indbyggere i kommunens største by. Bemærk, at med denne opdeling udgøres kategorien "Storbykommune" af de tre kommuner Aarhus, Odense og Aalborg, mens kommunerne København og Frederiksberg indgår i kategorien "Hovedstadskommune".

Den mest markante forskel ses mellem hovedstadskommunerne (dvs. København, Frederiksberg og omegn) og de øvrige storbykommuner (dvs. Aalborg, Odense og Aarhus). Her kan særligt fremhæves tre parametre:

1. Hovedstadskommunerne har de laveste andele af ordinært uddannede blandt de fuldtidsansatte lærere i både folkeskolen (76 %) og på fri- og privatskolerne (60 %). Til sammenligning er andelen af ordinært læreruddannede hhv. 91 % i folkeskolerne og 72 % på fri- og privatskolerne i de øvrige storbykommuner (dvs. Aarhus, Odense og Aalborg), jf. figur 3.5.
2. Hovedstadskommunerne har til gengæld de højeste andele meritlæreruddannede. Meritlæreruddannede udgør knap hver 10. fuldtidsansat lærer i hovedstadskommunernes skoler (folkeskoler og fri- og privatskoler), men kun hver 20. i de øvrige storbykommuner.
3. Hovedstadskommunerne har samtidig de højeste andele lærere med andre uddannelsesbaggrunde[14]. Lærere med andre uddannelsesbaggrunde udgør knap hver 10. fuldtidsansat lærer i folkeskolen (9 %) og hver fjerde fuldtidsansat lærer på fri- og privatskolerne (24 %) i

14 Angivet som "Ikke-læreruddannede **med** erhvervskompetencegivende uddannelse" i figuren. Se også boksen med lærertyper i indledningen (kapitel 2).

hovedstadskommunerne. I de øvrige storbykommuner er de respektive andele 3 % i folkeskolerne og 18 % på fri- og privatskolerne.

Hvad der kan ligge bag denne kompleksitet, vil vi udfolde i det følgende med afsæt i resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen blandt skoleledere og de kvalitative interviews med meritlærere, lærere med andre uddannelsesbaggrunde og skoleledere.

3.3.1 I hovedstadskommunerne er der sektormæssige forskelle på oplevelsen af rekrutteringsmuligheder

Figur 3.5 peger på, at det er sværere at rekruttere ordinært læreruddannede i hovedstadskommunerne end i de øvrige storbykommuner. Når kravene i lovgivningen er, som de er, på folkeskoleområdet, er det derfor ikke så overraskende, at i alt 29 % af folkeskolelederne i hovedstadskommunerne beskriver deres muligheder for at rekruttere kvalificerede lærere som "overvejende dårlige" (25 %) eller "dårlige" (4 %). 72 % af folkeskolelederne i hovedstadskommunerne svarer, at mulighederne er "gode" (17 %) eller "overvejende gode" (55 %) (jf. tabel 3.1).

Fastholder vi fokus på hovedstadskommunerne, ser fri- og privatskolelederne noget anderledes på deres situation. På trods af den lavere andel af læreruddannede i hovedstadskommunerne vurderer 94 % af fri- og privatskolelederne, at deres muligheder for at rekruttere kvalificerede lærere er "gode" (40 %) eller "overvejende gode" (54 %). Én mulig forklaring på dette er, at de ikke-læreruddannede, der underviser på fuld tid på fri- og privatskolerne, primært har en erhvervskompetencegivende uddannelse.

I de øvrige storbykommuner (dvs. Aarhus, Odense og Aalborg) er *alle* skoleledere – både på folkeskolerne samt fri- og privatskolerne – enige i, at mulighederne for at rekruttere kvalificerede lærere er "gode" (60 %) eller "overvejende gode" (40 %). Dette hænger sandsynligvis sammen med, at en meget stor andel af lærerne i storbykommunerne er læreruddannede (ordinær eller merit) på folkeskolerne (96 %) og på fri- og privatskolerne (77 %), (jf. Figur 3.5).

Tabel 3.1
Hvordan vil du beskrive jeres skoles muligheder for at rekruttere kvalificerede lærere til skoleåret 2023/2024? For udvalgte kommunetyper.

	Hovedstadskommune		Storbykommune		Alle kommunetyper (dvs. hele landet)	
	Folkeskoler (n = 53)	Fri- og privatskoler (n = 35)	Folkeskoler (n = 33)	Fri- og privatskoler (n = 15)	Folkeskoler (n = 362)	Fri- og privatskoler (n = 196)
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Gode	17	40	64	60	33	47
Overvejende gode	55	54	36	40	53	45
Overvejende dårlige	25	6	0	0	13	8
Dårlige	4	0	0	0	1	0
Total	100	100	100	100	100	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 599 (inkl. specialskoler, n = 41)).
Note: "Storbykommune" omfatter Aarhus, Odense og Aalborg. København og Frederiksberg indgår i "Hovedstadskommune".
Note: Lærere ansat på specialskoler indgår i det totale n, men afrapporteres ikke særskilt.
Note: Svarfordelingerne fra skoleledere i de øvrige kommunetyper findes i Appendiks B.6.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.
Note: En chi-i-anden-test viser, at der er signifikant forskel på fordelingen mellem de to grupper af besvarelser fra skoleledere på hhv. folkeskoler og fri- og privatskoler blandt alle kommunetyper (p-værdi = 0.005).

3.3.2 Rekrutteringssituationen påvirkes særligt af lokale omstændigheder

Skolelederne vurderer, at både generelle og lokale omstændigheder påvirker mulighederne for at rekruttere kvalificerede lærere, men at de lokale forhold har størst betydning.
Dette underbygges af, at undersøgelsen viser store geografiske forskelle i rekrutteringsmulighederne.

Generelle omstændigheder

De generelle omstændigheder kan identificeres som (1) generel lærermangel og (2) mediernes (negative) omtale af folkeskolen.

1. Generel lærermangel: De skoleledere, der italesætter udfordringen med generel lærermangel, fremhæver dels, at der er færre, der uddanner sig til lærer, og dels, at der er færre, der bliver i faget. Den generelle lærermangel mærker skolelederne fx ved, at de uddannede lærere fylder mindre i bunken af ansøgere, og at relevante ansøgere melder afbud til samtaler, fordi de har fået et andet job i mellemtiden.
2. Mediernes (negative) omtale af folkeskolen: Mediernes omtale af særligt folkeskolen fremhæves også af skolelederne som medvirkende til, at folkeskolen oplever rekrutteringsudfordringer generelt set. Det er dog ikke den faktor, som de mener har "den største betydning", lyder det fra skolelederne i de kvalitative interviews.

Lokale omstændigheder

De gennemgående eksempler på lokale omstændigheder, som har betydning for, hvor let eller svært det er at rekruttere kvalificerede lærere, kan identificeres som (1) skolens geografiske placering, (2) skoledistriktets socioøkonomiske profil og (3) det lokale udbud af lærerstillinger.

1. Skolens geografiske placering: Ifølge skolelederne kan skolens geografiske placering både være et trækplaster og en hindring for at kunne tiltrække kvalificerede lærere. Særligt skoler i storbykommunerne fremhæver geografisk placering i et attraktivt område, som en positiv faktor i forhold til at rekruttere til ledige lærerstillinger. Omvendt peger de skoleledere, der oplever udfordringer med at rekruttere, på skolens geografiske placering som en årsag til dette. Skolelederne fortæller, at deres skole er placeret i "udkantsdanmark" eller i et område med børn, som er "dårligt stillet socioøkonomisk".
2. Skoledistriktets socioøkonomiske profil: Ifølge skolelederne i denne undersøgelse afskrækkes kvalificerede ansøgere altså af at skulle arbejde med en mere udfordret elevgruppe. Skolelederne oplever derfor, at de ikke altid er ansøgernes "førstevalg", hvilket fx afspejles i, at de kun modtager få kvalificerede ansøgere. De fortæller, at ansøgerne fx har ringe karakterer fra deres uddannelser eller mange kortere ansættelser. Betydningen af et skoledistrikts socioøkonomiske profil fremhæves også som en årsag til lærermangel af DEA (2024). Her peges der på, at de folkeskoler, hvor flere elever kommer fra hjem, hvor forældrene ikke har en videregående uddannelse, i højere grad mister deres uddannede lærere.
3. Det lokale udbud af lærerstillinger: Ifølge skolelederne kan det lokale udbud af lærerstillinger også have betydning for, om de oplever, at det er "lærernes marked" eller "skoleledernes marked". Skolelederne fremhæver eksempelvis, hvordan besparelser i nabokommuner på grund af skolesammenlægninger og faldende elevtal kan betyde tilgang i lærere i de nærliggende kommuner.

4 Veje til lærergerningen

Dette kapitel handler om, hvordan personer med andre uddannelsesbaggrunde finder vej til lærerjobbet. Vi ser på deres overvejelser, inden de søger ansættelse, og om de vælger at uddanne sig til (merit)lærer. Kapitlet belyser også, om gennemførelse af en meritlæreruddannelse stilles som krav ved ansættelse af lærere med andre uddannelsesbaggrunde, hvordan finansieringen af merituddannelsen opleves, samt lærernes egne erfaringer med eller fordomme om meritlæreruddannelsen.

4.1 Motivation for at vælge et lærerjob

Lærerne i undersøgelsen fortæller, at forskellige motiver og overvejelser har præget deres vej ind i lærergerningen. Dette afsnit giver indblik i de overvejelser, der former beslutningen om at træde ind i lærerrollen.

4.1.1 Lærervikariatet ses som en *midlertidig løsning* på et behov for et nyt job

Én fortælling blandt lærerne i denne undersøgelse er, at lærerjobbet i første omgang er en midlertidig løsning. Når lærerjobbet overhovedet er en overvejelse, drejer det sig typisk om (1) arbejdsløshed i form af ophørt ansættelse eller begrænsede jobmuligheder inden for deres oprindelig fag, (2) uhensigtsmæssige arbejdsvilkår på et tidligere arbejde eller (3) en overgangsperiode af andre årsager.

Arbejdsløshed tvinger helt naturligt nogle af informanterne til at se sig omkring efter andre måder at bruge deres kompetencer. En fortælling blandt lærerne i denne undersøgelse er, at et lærervikariat kan være en oplagt mulighed, da skoler har brug for vikarer inden for mange fagområder. Selvom der i disse år generelt er gode jobmuligheder, har det i tidligere perioder været svært at få job inden for visse fag, lyder det fra nogle af lærerne.

Uhensigtsmæssige arbejdsvilkår i tidligere jobs er også en begrundelse for at søge mod lærergerningen. Blandt lærerne i denne undersøgelse er der en oplevelse af, at lærerjobbet kan tilbyde arbejdsvilkår, som passer dem bedre. Begrundelser, som skubber én i retning af lærerjobbet, kan være:

- at man i en længere periode har arbejdet i en branche med skæve eller sene arbejdstider, som udfordrer familielivet.
- at man har haft flere midlertidige ansættelser.
- at man har haft fysisk krævende eller ensformigt arbejde.

- at man har haft for lang pendlerafstand.
- at man har et ønske om mere kollegaskab i det daglige.

En tredje fortælling er, at et lærervikariat også bliver set som et job i en overgangsperiode. Sådanne overgangsperioder kan være afstedkommet af forskellige årsager, lige fra en flytning til en personlig erkendelse midt i livet om, at "nu skal der ske noget andet" med arbejdslivet.

En midlertidig løsning, som viser sig meningsgivende på sigt

Den dominerende fortælling blandt de lærere, som har set lærerjobbet som en midlertidig løsning, er, at de relativt hurtigt er blevet både fastansat, fuldtidsansat og rigtig glade for deres arbejde. For selvom vejen til lærerjobbet oftest går igennem et vikariat, er det under disse vikariater, at lærere med andre uddannelsesbaggrunde får "blod på tanden" og oplever, at de har flair for at være lærer. En af lærerne i undersøgelsen beskriver eksempelvis sit arbejde som noget, han først troede var midlertidigt, men som derefter er blevet et fast arbejde og nu en livsstil:

> "Er det et arbejde? Jamen det er det måske, men det er lige så meget et liv, og det er nok derhen, det er kommet.
>
> LÆRER MED ANDEN UDDANNELSESBAGGRUND, FOLKESKOLE

Lærerne i denne undersøgelse lægger vægt på følelsen af succes i undervisningen som en afgørende faktor for, at jobbet som lærer opleves som meningsfuldt. De antyder, at det ikke kun handler om at undervise, men også om at skabe en positiv læringssituation, hvor både lærer og elever oplever, at målene bliver nået. Lærerne forbinder altså arbejdsglæden og tilfredsheden i jobbet med oplevelsen af at gøre en forskel.

4.1.2 Lærerjobbet er et *aktivt tilvalg* for mennesker, der ønsker at gøre en forskel for børn og unge

En anden dominerende fortælling blandt lærerne i denne undersøgelse er, at de gradvist gennem deres tidligere erfaringer er blevet bekræftet i, at de gerne vil gøre en forskel for børn og unge. Dette kan bunde i, at man i sin studietid har fået erfaring som lærervikar, at man i løbet af sit professionelle virke har arbejdet med undervisning eller formidling til andre målgrupper end grundskoleelever[15], eller at man har erfaring med at arbejde med børn og unge i fritiden som fx træner eller spejderleder.

En meritlærer, som tidligere har arbejdet som ingeniør, fortæller eksempelvis, at hun motiveres af at kunne sende nogle kompetente unge mennesker ud i verden:

15 Det kan fx være på gymnasieniveau, på de tidligere produktionsskoler, undervisning af voksne på sprogcentre eller socialt arbejde på institutioner for unge kriminelle osv.

> Det er ikke, om jeg lærer dem at lave matematik til en høj karakter. Det er, om jeg lærer dem nogle ting, som de kan bruge til at komme videre med. Eller at man ser, at man sender nogle gode unge mennesker videre ud i verden.

MERITUDDANNET LÆRER, FOLKESKOLE

For nogle lærere i denne undersøgelse er det især de udfordrede børn og unge, de ønsker at gøre en forskel for. Her adskiller Teach First-meritlærerne sig, idet de knytter en stærk identitet til arbejdet med netop gruppen af socioøkonomisk udfordrede elever. De er tiltrukket af muligheden for at skabe mønsterbrydere ud af de elever, der har det allersværest i folkeskolen. Netop dét at gøre en forskel for udsatte børn og unge kan altså være en afgørende faktor i forhold til at vælge lærergerningen til for nogle lærere.

4.1.3 Lærerjobbet som en pragmatisk løsning, når andre underviserdrømme er uden for rækkevidde

En tredje fremtrædende fortælling blandt lærerne er, at de oprindeligt havde andre planer for, hvordan de vil bruge deres uddannelse. Eksempelvis beskriver nogle akademisk uddannede lærere, at de drømte om at blive gymnasielærere, især fordi det forbindes med faglig prestige. Det kan skyldes, at jobbet kræver en kandidatuddannelse og giver gode muligheder for at fordybe sig i et fag. Gymnasiesektoren kan dog, ifølge lærerne i denne undersøgelse, være svær at få adgang til for kandidater, der kun har ét fag, eller som er uddannet inden for små fag, som ikke udbydes i lige så høj grad som andre. En akademisk uddannet privatskolelærer fortæller, at han søgte job som grundskolelærer, fordi han kun var ansat som årsvikar på et gymnasium, og besparelser gjorde, at han blev fyret.

> Man føler sig ikke særlig værdsat som arbejdskraft, så jeg var interesseret i noget andet.

LÆRER MED ANDEN UDDANNELSESBAGGRUND, PRIVATSKOLE

Den pågældende lærer fortæller desuden, at hvis man ikke både har hoved- og bifag fra universitetet, kan man ofte kun få løsere vikariater, som hurtigt føles usikre og utilfredsstillende. Der er samtidig fortællinger fra etfagskandidater i idræt eller musik, som oplever krævende arbejdsvilkår, da de tildeles rigtig mange klasser og elever, som de kun har i kort tid – i modsætning til i grundskolen, hvor man følger eleverne i længere tid. Af disse grunde opleves lærergerningen i grundskolen altså mere attraktiv.

4.2 Skoleledernes krav om gennemførelse af en meritlæreruddannelse

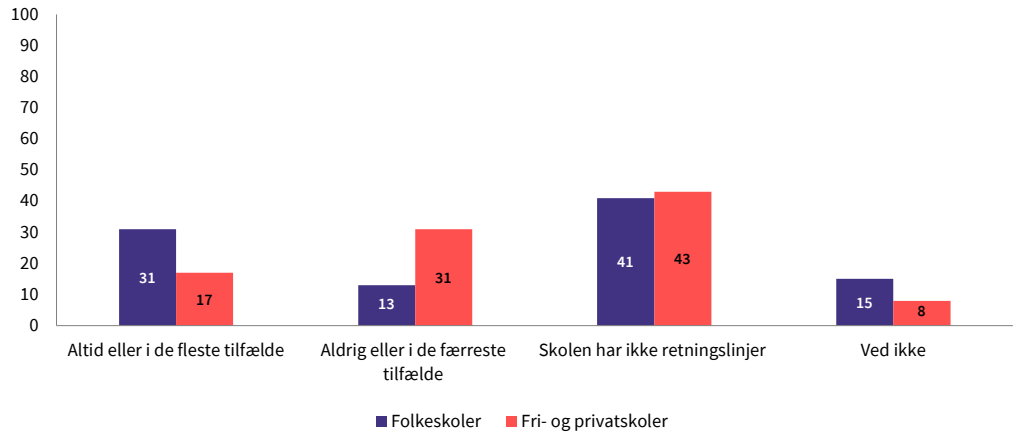
Nogle folkeskoleledere kræver, at lærere med andre uddannelsesbaggrunde tager en (merit)læreruddannelse – gerne mens de arbejder på skolen - mens andre blot anbefaler det. Samlet set er det oftere folkeskoleledere end ledere på fri- og privatskoler, der stiller krav om en meritlæreruddannelse. Det viser spørgeskemaundersøgelsen og de kvalitative interviews.

4.2.1 Skolelederne er fleksible i forhold til tidspunkt for påbegyndelse af en meritlæreruddannelse

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at ca. en tredjedel (31 %) af skolelederne i folkeskolen "altid" eller "i de fleste tilfælde" stiller det som *krav*, at lærere med andre uddannelsesbaggrunde gennemfører en meritlæreruddannelse. Til sammenligning er det kun 17 % af skolelederne på fri- og privatskolerne, der giver samme svar. Omvendt svarer ca. en tredjedel (31 %) af skolelederne på fri- og privatskoler, at de "aldrig" eller "i de færreste tilfælde" stiller dette krav (jf. figur 4.1).

Den ret markante forskel kan med stor sandsynlighed skyldes, at skolelederne i folkeskolen i udgangspunktet skal ansætte en læreruddannet ifølge folkeskoleloven, mens fri- og privatskolerne står mere frit (jf. kapitel 3). Spørgeskemaundersøgelsen viser dog samtidig, at omkring en tredjedel (31 %) af fri- og privatskolerne "altid" eller "i de fleste tilfælde" *opfordrer* deres lærere til at tage en meritlæreruddannelse, og at endnu flere blandt folkeskolelederne (38 %) gør det samme (jf. appendikstabel: B.7).

Figur 4.1
Angiv den svarmulighed, der bedst beskriver ansættelsespraksis, hvad angår lærere med andre uddannelsesbaggrunde på jeres skole. Gennemførelse af en meritlæreruddannelse stilles som krav til lærere med andre uddannelsesbaggrunde, hvis de vil fastansættes

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 577 (inkl. specialskoler, n = 39)).
Note: Alle tal er angivet i procent.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.
Note: En chi-i-anden-test viser, at der er signifikant forskel på fordelingen mellem de to grupper af besvarelser fra skoleledere på hhv. folkeskoler og fri- og privatskoler (p-værdi = 0.00).

Flere skoleledere fortæller, at påbegyndelsen af en meritlæreruddannelse eller et undervisningsfag ikke nødvendigvis skal ske med det samme. De stiller som minimumskrav, at ansøgere med en anden uddannelsesbaggrund end læreruddannelsen tager et undervisningsfag, men tidspunktet for, hvornår uddannelsen igangsættes, kan variere. I praksis sker det ofte først, når ansøgeren er blevet ansat og har fået erfaring som lærer på skolen. Nogle skoleledere giver også mulighed for, at den nyansatte venter med at gå i gang, så vedkommende kan afprøve, om lærerrollen er det rette valg.

4.2.2 Skolelederne mener, at lærerne bliver dygtigere af at gennemføre en meritlæreruddannelse

Når gennemførelse af en meritlæreruddannelse er et krav, handler det om at dygtiggøre lærerne. Det angiver langt de fleste af folkeskolelederne (72 %) og fri- og privatskolelederne (88 %) (jf. tabel 4.1). Besvarelsesmønsteret peger desuden entydigt på, at kommunale retningslinjer (det gælder kun folkeskoler) eller skolens egne retningslinjer i langt mindre grad har betydning for dette krav.

Tabel 4.1
Du har svaret, at på jeres skole stilles der altid eller i de fleste tilfælde krav om, at lærere med andre uddannelsesbaggrunde skal gennemføre en meritlæreruddannelse, hvis de vil fastansættes. Hvad er de vigtigste forklaringer på den praksis?

	Folkeskoler (n = 104)	Fri- og privatskoler (n = 32)	Total (n = 147)
	Procent	Procent	Procent
Kravet om en meritlæreruddannelse afspejler kommunens retningslinjer på området**	22	-	16
Kravet om en meritlæreruddannelse afspejler skolens retningslinjer*	15	31	20
Kravet stilles, fordi skolen vurderer, at lærerne bliver dygtigere af at gennemføre en meritlæreruddannelse	72	88	77
Kravet stilles af fagforeningspolitiske årsager**	24	0	19
Kravet stilles for at minimere brugen af folkeskolelovens § 28, stk. 2: "Der kan ansættes personer med særlige kvalifikationer til at undervise i enkelte fag."**	18	-	13
Kravet stilles, for at læreren kan opnå faglig anerkendelse blandt lærerkollegaer	11	13	12
Andet, notér venligst	5	13	7
Total	167	145	164

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024, (n = 147 (inkl. specialskoler, n = 11)).
Note: Spørgsmålet er stillet til respondenter, der har angivet, at der på deres skole altid eller i de fleste tilfælde stilles krav om, at lærere med andre uddannelsesbaggrunde skal gennemføre en meritlæreruddannelse, hvis de vil fastansættes. Svarmulighederne: "Kravet om en meritlæreruddannelse afspejler kommunens retningslinjer på området" og "Kravet stilles for at minimere brugen af folkeskolelovens § 28, stk. 2: 'Der kan ansættes personer med særlige kvalifikationer til at undervise i enkelte fag'" har kun været præsenteret for folkeskoler og specialskoler.
Note: Respondenterne har haft mulighed for at sætte højest to markeringer. Derfor summerer procenten til over 100.
Note: Der er for hvert enkelt krav udført en chi-i-anden-test. Stjernerne indikerer signifikansniveauet: * p < 0,05 ** p < 0,01 *** p < 0,001. Da der er under fem forventede observationer i minimum 20 % af cellerne i tabellen, er chi-i-anden-testen behæftet med usikkerhed.

I interviewene peger skolelederne også på, at en solid grundfaglighed inden for det pædagogiske og didaktiske område er betydningsfuldt:

> Lærerjobbet er jo mere end den faglige del. Der er jo også relationer, didaktik osv. Der ved man, at lærerne [de læreruddannede, red.] under alle omstændigheder har noget [pædagogik og didaktik, red.] med som en del af uddannelsen. Det kan være lidt mere tvivlsomt i forhold til kandidater [fra universiteterne, red.].
>
> SKOLELEDER, FOLKESKOLE

Skolelederne oplever altså, at læreruddannede tilfører vigtige pædagogiske og didaktiske kompetencer, som ruster lærerne til deres arbejde.

4.3 Rammer for og finansiering af meritlæreruddannelsen

Prisen for en meritlærer-uddannelse ligger på nuværende tidspunkt på knap 83.000kr, hvilket dækker selve undervisningen og eksamener. Derudover kommer udgifter til undervisningsmaterialer. Finansieringsmåden varierer afhængig af typen af meritlæreruddannelse, og om der er tale om folkeskoler eller fri- og privatskoler. Den nye reform for professions- og erhvervsuddannelserne betyder dog, at det fra 2030 bliver gratis at tage en meritlæreruddannelse, og man allerede i 2025 vil halvere prisen på meritlæreruddannelsen. Resultaterne i denne undersøgelser viser, at de økonomiske omstændigheder fylder en del for de interviewede lærere, og at tiltaget om at fjerne brugerbetalingen på meritlæreruddannelsen derfor potentielt kan styrke tilgangen til meritlæreruddannelsen.

4.3.1 Få folkeskoler får kommunal støtte eller giver selv støtte til en meritlæreruddannelse

I spørgeskemaundersøgelsen har vi bedt skolelederne på både folkeskolerne og fri- og privatskolerne om at vurdere forskellige udsagn vedrørende finansieringen af meritlæreruddannelsen på deres skole (jf. tabel 4.2). Mere end halvdelen af skolelederne (54 %) svarer, at kommunen ”aldrig” (48 %) eller ”i de færreste tilfælde” (6 %) finansierer udgifter til uddannelsen eller til løntimer. 42 % af skolelederne ”kan ikke vurdere” dette. Billedet ser relativt ens ud på tværs af kommuner (jf. Appendiks-tabel B.10). Når der spørges til, om kommunen finansierer udgifter til selve meritlæreruddannelsen, men ikke dækker skolens udgifter til løntimer, svarer lidt mindre end halvdelen (46 %) af skolelederne ”aldrig” (40 %) eller ”i de færreste tilfælde” (6 %). Her svarer 44 % af skolelederne, at de ”kan ikke vurdere” udsagnet.

Når udsagnene omhandler, hvordan skolerne selv bidrager til finansieringen af uddannelsen, svarer omkring en femtedel af skolelederne (22 %), at de ”altid” (8 %) eller ”i de fleste tilfælde (14 %) medfinansierer meritlæreruddannelsen. Desuden svarer omkring en femtedel (21 %), at de ”altid” (9 %) eller ”i de fleste tilfælde” (11 %) dækker alle lønudgifter, dvs. også for timer, hvor den meritlærerstuderende er på studiet. Lidt over en fjerdedel (27 %) angiver til gengæld, at de ”altid” (13 %) eller ”i de fleste tilfælde” (14 %) kun dækker lønudgifter, hvor den meritlærerstuderende underviser på skolen. Ved alle udsagn svarer omkring fire ud af ti af skolelederne, at de ”ikke kan vurdere” det. Ved et enkelt udsagn, som omhandler, hvorvidt lærere fravælger at påbegynde en merituddannelse, fordi det bliver for dyrt svarer 76 % af skolelederne, at de ”ikke kan vurdere” det.

Tabel 4.2
I hvilken grad gør følgende sig gældende for jeres skole?

	Altid	I de fleste tilfælde	I de færreste tilfælde	Aldrig	Kan ikke vurdere	Total
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Kommunen finansierer både udgifter til selve meritlæreruddannelsen og skolens udgifter til løntimer (n = 379)	1	3	6	48	42	100
Kommunen finansierer udgifter til selve meritlæreruddannelsen men dækker ikke skolens udgifter til løntimer (n = 379)	3	8	6	40	44	100
Skolen medfinansierer udgifter til meritlæreruddannelsen (n = 568)	8	14	12	25	41	100
Skolen dækker alle lønudgifter, dvs. også for timer, hvor den meritlærerstuderende er på studiet (n = 568)	9	11	11	27	42	100
Skolen dækker kun lønudgifter, hvor den meritlærerstuderende underviser på skolen (n = 568)	13	14	8	17	48	100
Lærere med andre uddannelsesbaggrunde vælger ikke at påbegynde en meritlæreruddannelse, fordi det er for dyrt i forhold til deres privatøkonomi (n = 567)	1	9	6	7	76	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024.
Note: Svarmulighederne: "Kommunen finansierer både udgifter til selve meritlæreruddannelsen og skolens udgifter til løntimer" og "Kommunen finansierer udgifter til selve meritlæreruddannelsen men dækker ikke skolens udgifter til løntimer" har kun været præsenteret for folkeskoler og specialskoler.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.

I de kvalitative interviews kommer skoleledere og lærere med forskellige eksempler på måder at medfinansiere en meritlæreruddannelse. Der er både lærere, som har fået hele eller dele af uddannelsen betalt, og lærere, som selv har betalt for deres uddannelse. På de folkeskoler, hvor der har været medfinansiering til uddannelsen, har det været kommunen, som har betalt. Derudover er der flere eksempler på skoleledere, som har frigivet timer til, at lærerne kunne være på studie eller gå til eksamen. I nogle få tilfælde vælger skolelederne også at lønne lærerne, når de er fraværende på grund af uddannelse.

4.3.2 Fri- og privatskoler bidrager i højere grad til finansiering af meritlæreruddannelsen

Undersøgelser peger på, at fri- og privatskolerne i højere grad medfinansierer en meritlæreruddannelse. Det fortæller skoleledere og lærere i de kvalitative interviews. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at omkring en tredjedel (31 %) af skolelederne på fri- og privatskolerne angiver, at de "altid" (10 %) eller "i de fleste tilfælde" (21 %) medfinansierer udgifter til meritlæreruddannelsen. Til

sammenligning svarer 16 % af skolelederne i folkeskolen, at de "altid" (6 %) eller "i de fleste tilfælde" (10 %) medfinansierer udgifter til meritlæreruddannelsen (jf. tabel 4.3).

Tabel 4.3
I hvilken grad gør følgende sig gældende for jeres skole? Skolen medfinansierer udgifter til meritlæreruddannelsen

	Folkeskoler (n = 334)	Fri- og privatskoler (n = 178)	Total (n = 568)
	Procent	Procent	Procent
Altid	6	10	8
I de fleste tilfælde	10	21	14
I de færreste tilfælde	10	15	12
Aldrig	30	16	25
Kan ikke vurdere	43	38	41
Total	100	100	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 568 (inkl. specialskoler, n = 56)).
Note: Svarmulighederne: "Kommunen finansierer både udgifter til selve meritlæreruddannelsen og skolens udgifter til løntimer" og "Kommunen finansierer udgifter til selve meritlæreruddannelsen men dækker ikke skolens udgifter til løntimer" har kun været præsenteret for folkeskoler og specialskoler.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.
Note: En chi-i-anden-test viser, at der er signifikant forskel på fordelingen mellem de to grupper af besvarelser fra skoleledere på hhv. folkeskoler og fri- og privatskoler (p-værdi = 0.00). Da der er under fem forventede observationer i minimum 20 % af cellerne i tabellen, er chi-i-anden-testen behæftet med usikkerhed.

Skoleledere på fri- og privatskoler oplever, at det faktum, at de ikke modtager støtte fra kommunen, til tider kan sætte grænser for de muligheder, de har for at imødekomme finansieringen af en meritlæreruddannelse. Derfor tilbyder fri- og privatskolerne ikke "per automatik" at finansiere meritlæreruddannelsen, men kan eksempelvis finde på at gøre det med henblik på fastholdelse af en konkret medarbejder. Skolelederne på både fri- og privatskoler og folkeskoler, som ikke får kommunal medfinansiering, nævner imidlertid, at de tilbyder at finansiere undervisningsfag og anden efteruddannelse. Dette kan være i de tilfælde, hvor skolen mangler en faglærer i et bestemt fag, eller hvis læreren selv udtrykker et ønske om at efteruddanne sig.

4.3.3 I folkeskolen er det hovedsageligt Teach First-lærerne, som får fuld finansiering

Især de Teach First-uddannede peger på, at de ikke havde valgt at blive meritlærere, hvis de selv havde skullet finansiere uddannelsen. Lærere fortæller, at uddannelsen er fuldt betalt af skolen (kommunen). Det skyldes, at det er skolerne, som tilmelder sig til Teach First-programmet. Dermed forpligter de sig til at lønne de lærere, som er under Teach First-uddannelse, mens

skolerne/kommunen betaler professionsskolerne for selve uddannelsen[16]. Til gengæld arbejder lærerne fuld tid på skolen, mens de studerer.

En skoleleder på en folkeskole, der får Teach First-uddannelsen betalt af kommunen, fremhæver det som "en fantastisk ordning" og som en bæredygtig finansieringsmodel. For eksempel peger skolelederen, på, at omkostningen på 60.000 – som kommunen betaler for en Teach First-uddannelse – kan sammenlignes med omkostningerne for en sygemelding. Skolelederen påpeger i den forbindelse, at finansieringsmodellen er en god investering, såfremt det er den rette person, der tager uddannelsen. Samtidig siger de Teach First-uddannede lærere, at finansieringen af deres uddannelse har haft afgørende betydning for deres motivation til at uddanne sig.

Økonomi har betydning for, om lærerne har mulighed for at tage en meritlæreruddannelse

Beslutningen om selv at finansiere sin meritlæreruddannelse drives af et stort ønske om at blive læreruddannet. Det fortæller de lærere, som selv betaler for deres uddannelse, og som studerer i deres fritid. De begrunder denne ordning med, at initiativet til at påbegynde uddannelsen er taget af dem selv forud for ansættelse – og ikke af ledelsen. De oplever derfor, at det kan være svært at bede skoleledelsen om økonomisk støtte.

Særligt lærere, der har familiemæssige forpligtelser, fortæller, at det ikke er attraktivt selv at skulle finansiere uddannelsen eller at skulle gå ned i løn for at få tid til at studere. Løsningen for nogle er at tage tingene ét skridt ad gangen ved at starte med at tage et enkelt undervisningsfag og på den måde over en årrække opbygge tilstrækkelig meget faglig kompetence, så en meritlæreruddannelse er inden for rækkevidde.

Lærerne har altså økonomiske overvejelser, når der skal træffes en beslutning om at tage en meritlæreruddannelse. Dermed indikerer denne undersøgelse, at en lempelse af de økonomiske omstændigheder for at uddanne sig til meritlærer potentielt kan betyde en større tilgang til uddannelsen.

4.4 Lærernes overvejelser om og erfaringer med at vælge en meritlæreruddannelse

I de kvalitative interviews har vi spurgt lærerne om deres erfaringer med at tage en meritlæreruddannelse eller efteruddanne sig på anden måde. Både de merituddannede lærere samt lærerne med andre uddannelsesbaggrunde, som påtænker at begynde på en læreruddannelse, oplever, at deres skole bakker op om deres ønsker om opkvalificering og efteruddannelse. De fortæller samtidig, at de selv skal være indstillet på at lægge tid ud over deres arbejdstid til at studere. Uddannelsesforløbet kan derfor strække sig over en længere periode, hvor læreren eventuelt får reduceret undervisningstimetallet eller får fri til obligatorisk undervisning og eksaminer.

16 For oplysninger om Teach First-programmet: https://teachfirst.dk/.

4.4.1 Forskellige veje til en meritlæreruddannelse

Den kvalitative del af denne undersøgelse viser varierende eksempler på veje til at blive merituddannet lærer:

- Nogle har gennemført den almindelige merituddannelse med fremmøde på professionsskolerne.
- Nogle har uddannet sig via e-learning, hvor det meste af uddannelsen foregår online.
- Andre har taget den særlige Teach First-meritlæreruddannelse.
- Nogle har fået merit for allerede gennemførte dele af andre pædagogiske og didaktiske uddannelser eller undervisningsfag. Dermed har de fået papir på en færdig læreruddannelse uden egentlig at være tilknyttet meritlæreruddannelsen.
- Enkelte har fuldført størstedelen af den online-baserede ordinære læreruddannelse og har herefter fået overført det hele til merituddannelsen. Dermed har de opnået en færdig læreruddannelse – uden at skulle betale for uddannelsen.

Der er altså et væld af måder at blive meritlærer på, og lærerne vælger en måde, der passer til deres egen livssituation. Dette afspejler den store forskellighed, meritlærerne repræsenterer i forhold til uddannelsesbaggrund og erhvervserfaring, og dermed hvilke særlige kompetencer som bringes ind i lærerjobbet.

Lærere med en akademisk uddannelsesbaggrund er mindre motiverede for at tage en meritlæreruddannelse

Et gennemgående perspektiv i de kvalitative interviews er, at især lærere med en lang videregående uddannelse ikke umiddelbart er motiverede for at skulle tage en meritlæreruddannelse. Der er omvendt flere eksempler på lærere, som kommer med *andre* uddannelsesbaggrunde end en akademisk uddannelse, som gerne tager en meritlæreruddannelse, hvis det bliver tilbudt.

En lærer, som har en cand.mag. i dansk, men ikke en formel læreruddannelse, fortæller, at det ikke har forhindret hende i at blive fastansat og fastholde sin stilling som "lærer med særlige kvalifikationer" i en lang årrække. Desuden mener hun, at en meritlæreruddannelse for hende "ville være spild af tid", da faget dansk på universitetet er på "et helt andet niveau" end på læreruddannelsen. Hun kan derfor ikke se formålet med det.

Der er altså eksempler på lærere med andre uddannelsesbaggrunde, som ikke ønsker at tage en meritlæreruddannelse – også selvom det potentielt kan gøre ansættelsen i folkeskolen mere usikker som følge af lovgivningen.

4.4.2 Varierende oplevelser med undervisningens indhold og formål

I interviewene er der forskellige fortællinger om undervisningens indhold og kvalitet på meritlæreruddannelsen. Den opleves som et godt refleksionsrum, men der er også kritiske holdninger til eller fordomme om undervisningens kvalitet.

Meritlæreruddannelsen som et refleksionsrum for praktiske erfaringer med undervisningen

Nogle merituddannede lærere oplever, at meritlæreruddannelsen fungerer som et værdifuldt refleksionsrum. De oplever et forum, hvor de kan sparre med ligesindede, der deler deres engagement og ambitioner, og som underviser og studerer samtidig. En lærer fortæller fx, at hun får rigtig meget ud af de samtaler, hun har med sine medstuderende, som kommer med meget forskellige baggrunde og kompetencer fra undervisning i flere forskellige kontekster:

> Nogle gange har det stukket helt af, og man har nærmest endt med at sidde og diskutere en case fra det virkelige liv. Fordi jeg synes, det handler meget om at have en god dømmekraft, når man er lærer (...). Får man nu gjort det, man skulle gøre? Der synes jeg, at vi har haft nogle rigtig gode samtaler, og så føler jeg mig jo også mere tryg i det, jeg gør [i praksis].

MERITLÆRER, FRISKOLE

Som citatet eksemplificerer, kan meritlæreruddannelsen ikke alene tilbyde fagligt indhold for den studerende, men også et rum, hvor man kan drøfte sin konkrete undervisningspraksis med sine medstuderende i lyset af den teoretiske viden, man også får på studiet.

Især lærere med akademisk baggrund kritiserer meritlæreruddannelsens faglige niveau

I de kvalitative interviews er det især lærere med akademisk baggrund, som fremhæver flere udfordringer ved meritlæreruddannelsen. De oplever blandt andet et lavt fagligt niveau, en utilstrækkelig kobling mellem teori og praksis samt manglende anerkendelse fra underviserne i forhold til, at mange af de studerende er voksne mennesker med en uddannelse eller et længere arbejdsliv i bagagen:

> Vi var jo meritlærere, der kom ... ikke 18-årige, der kom direkte fra gymnasiet, hvor man skal være smart og være venner. Nej, de fleste er jo i hvert fald 30 plus, så dét er udgangspunktet, du [som underviser på meritlæreruddannelsen] har foran dig. Jeg gik direkte tilbage til min leder og sagde: [...] 'Det kan jeg simpelthen ikke være en del af.'

LÆRER MED ANDEN UDDANNELESSBAGGRUND, FOLKESKOLE

Flere lærere med lange videregående uddannelser, som ikke er motiverede for at tage en meritlæreruddannelse, deler denne forestilling. Det kan fx være som cand.scient. i idræt, hvor der også er et pædagogisk og et didaktisk element i uddannelsen, eller en cand.mag. i dansk, hvor man har en meget bred og dyb fagfaglig viden. I disse tilfælde kan lærerne ikke se det meningsfulde i at skulle "sidde mere på skolebænken":

> Det er jo kun en fordom, for jeg ved det ikke, men jeg har heller ikke superhøje tanker om læreruddannelsen selv. Jeg må bare sige, at både på mine børns skoler og blandt mine kollegaer også, der er jo folk, som slet ikke kan stave faktisk. Og det kan jeg simpelthen ikke forstå, hvordan man kan blive læreruddannet, hvis ikke man kan dét fx. Jeg tænker, at kravene simpelthen må være så pivlave.
>
> LÆRER MED ANDEN UDDANNELSESBAGGRUND, BORUP PRIVATSKOLE

Når lærerne selv oplever, at de i forvejen har dybdegående teoretiske og praktiske kompetencer fra deres tidligere uddannelse, forestiller de sig altså ikke, at meritlæreruddannelsen nødvendigvis kan bidrage til deres egen faglige udvikling.

Lærerne værdsætter de elementer på meritlæreruddannelsen, som de har mindst erfaring med

Meritlærerne i denne undersøgelse værdsætter relativt forskellige ting fra meritlæreruddannelsen. Det fortæller de i de kvalitative interviews. Det giver et indblik i den store variation i, hvor de føler sig fagligt stærke, og hvor de synes at have behov for viden og dygtiggørelse. På den ene side ses lærere, som er fagfagligt velfunderede, og som derfor efterspørger pædagogiske kompetencer. På den anden side ses de lærere, som har pædagogiske kompetencer med sig og derfor efterspørger fagfaglige kompetencer:

1. Lærere med stærke fagfaglige kompetencer:
   Hvis lærerne er stærke rent fagfagligt, er det ofte de pædagogiske eller didaktiske fag, som synes at være givende på meritlæreruddannelsen. Det kan være musiklæreren, som er uddannet fra konservatoriet, eller dansklæreren som har læst dansk på universitetet. Det er også dér, der kan være et ønske om endnu flere redskaber end dem, der gives på meritlæreruddannelsen.

2. Lærere med stærke pædagogiske og didaktiske kompetencer:
   De lærere, som kommer med en pædagogisk baggrund, bliver samtidig bekræftet i, at deres styrker ligger her. De fremhæver derimod, at det er den fagfaglige viden, de særligt har været glade for under meritlæreruddannelsen. Samtidig er det også der, de selv har måttet lægge en ekstra indsats.

Teach First-uddannelsen anses for mere ambitiøs end andre typer af læreruddannelser

Lærere, som uddanner sig gennem Teach First, drages af, at uddannelsen rummer mere end bare en læreruddannelse. Der er nemlig også et ledelseselement, som flere synes er spændende, og som de oplever giver flere muligheder. Desuden er uddannelsens fokus på at løfte socioøkonomisk dårligt stillede grupper i samfundet en væsentlig faktor for de lærere, som har valgt denne uddannelse. Teach First-uddannelsen anses derfor også for at være mere ambitiøs end andre læreruddannelser – men også rigtig hård. Teach First-lærerne motiveres af, at der er strenge optagelseskrav, at det er en uddannelse for få udvalgte, og af den udvikling, de er igennem i løbet af uddannelsen.

> Når man bliver presset på alle fronter, lærer man også sig selv godt at kende.

TEACH FIRST-MERITLÆRER, FOLKESKOLE

Teach First-uddannelsen vælges derfor aktivt til af lærere, som aldrig kunne forestille sig at læse på den ordinære læreruddannelse. Lærerne oplever, at de har taget en uddannelse, som klæder dem på til mere end at være lærer, og som de potentielt kan bruge i andre sammenhænge inden for undervisningssektoren.

5 Betydning af tidligere uddannelse og erfaring

Dette kapitel handler om, hvordan meritlærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde bruger deres tidligere erfaring og uddannelse i deres nuværende arbejde i grundskolen. Derudover belyser kapitlet, hvordan skolelederne vurderer kompetencerne hos lærere, som ikke har taget en ordinær læreruddannelse. I forlængelse heraf går vi tættere på, hvordan lærerne i denne undersøgelse tildeles forskellige funktioner på skolerne. I dette kapitel skelner vi ikke skarpt mellem lærere med andre uddannelsesbaggrunde og meritlærere. Dette skyldes, at meritlærere også repræsenterer lærere, som oprindeligt har en anden uddannelsesbaggrund.

5.1 Brug af tidligere uddannelse og erfaring

Undersøgelsen peger på, at lærere med forskellige baggrunde også oplever at bidrage forskelligt til undervisningen og skolehverdagen. Det fremgår af undersøgelsens interviews med lærere med hhv. akademisk og erhvervsrettet baggrund. Lærere med akademisk baggrund oplever at bruge deres analytiske kompetencer eller projektledelsesfærdigheder til at strukturere og skabe kvalitet i undervisningen. Samtidig giver lærere med erhvervsrettet baggrund udtryk for, at de typisk har en praktisk og løsningsorienteret tilgang til undervisningen.

5.1.1 Akademisk og erhvervsfaglig uddannelsesbaggrund tilfører forskellige styrker

Akademisk uddannede lærere fremhæver især deres analytiske blik, projektledelse og systematiske tilgang som nyttige i lærerjobbet. De bruger fx kompetencerne, når de hjælper eleverne med selv at skabe overblik, men også når de som lærere tilpasser undervisningen til den aktuelle elevgruppe gennem undervisningsdifferentiering. Lærerne oplever også, at de i nogle sammenhænge har større faglig dybde – og dermed også en større faglig sikkerhed – end deres læreruddannede kollegaer. En lærer med anden uddannelsesbaggrund fortæller, at den faglige "overkvalificering" ikke opleves som noget negativt, fordi hun nyder at kombinere sin stærke faglige interesse med undervisning af børn og unge.

> På alle områder synes jeg faktisk, det virker, som om der er langt mere at hente på universitetsuddannelsen, end der er på læreruddannelsen […] Jeg brænder for danskfaget, og jeg brænder for danskfaget i udskolingen. […] Hvis jeg nu blev sat til at undervise i matematik i 1. klasse, så ville jeg da også se mig om efter noget andet.

LÆRER MED ANDEN UDDANNELSESBAGGRUND, PRIVATSKOLE

Lærere med en akademisk baggrund finder det altså givende at kunne udfordre eleverne på det faglige. Det kan eksempelvis være blandt udskolingseleverne, at de finder glæde ved at anvende deres faglighed i lærerjobbet.

Blandt lærere med erhvervsfaglig baggrund er en dominerende oplevelse, at de bringer en praktisk og løsningsorienteret tilgang til lærerfaget. De fortæller blandt andet om deres erfaringer med at finde løsninger i komplekse og uforudsigelige situationer. De oplever, at det gør dem i stand til at tackle problemer fleksibelt og kreativt i skolehverdagen. En meritlærer fortæller om sin fortid som Falck-redder:

> Jeg tror, det har noget at gøre med de 13 år, jeg var i Falck. Hvis kattene ikke kunne komme ned fra taget eller … Jeg er fra en tid, hvor man kørte ud og startede biler, og man kørte ud og vendte køer, som havde kælvet, jeg røgdykkede. Vi lavede alt. Dykkede almindeligt. Dykkertjenester og alt. Det var sådan dengang for nogle år siden, at hvis du havde et problem, og du ikke vidste, hvad du skulle gøre, så ringede du til Falck, fordi det måtte de jo vide. Jeg tror, det er den kultur, man bærer videre. 'Det må vi finde en løsning på. Det ved jeg godt nok ikke, men jeg kan ringe til en ven.'

MERITUDDANNET LÆRER, FOLKESKOLE

Meritlæreren beskriver en kultur, hvor man altid finder en praktisk løsning, uanset problemet, og hvor handlekraft og samarbejde er centrale værdier. Erhvervsfaglig erfaring – i dette tilfælde fra Falck – kan altså forme en løsningsorienteret og praksisrettet tilgang, som videreføres i lærerrollen, hvor det fx ikke handler om at vide alt på forhånd, men om at kunne tænke i løsninger og handle i situationen.

Fortællingerne om, hvordan tidligere uddannelse og erfaring bringes i spil blandt lærerne i denne undersøgelse, varierer altså, afhængigt af hvilken type baggrund lærerne har. Lærernes forskellige baggrunde kan dermed også tilføre forskellige kvaliteter til lærergerningen og undervisningen.

5.1.2 Undervisningsmæssige præferencer hænger sammen med tidligere erfaringer

Lærere med andre uddannelsesbaggrunde giver udtryk for, at de ønsker at bruge deres kompetencer fra tidligere uddannelse og job. Det kan forklare, hvorfor lærerne også giver udtryk for, at de *ikke* er begejstret ved tanken om at skulle undervise i fag, de ikke er uddannet i. Undersøgelsen peger i retning af, at fri- og privatskolerne har bedre muligheder for at lade lærere med andre

uddannelsesbaggrunde dyrke deres interesse for et enkelt fag. En privatskolelærer med en cand.mag. i dansk fortæller eksempelvis om sin erfaring fra en folkeskole, hvor hun oplevede at skulle tage et historiehold uden at have særlig indsigt i faget. Dette sammenligner hun med arbejdsvilkårene på sin nuværende skole, hvor hun udelukkende underviser i dansk. Læreren giver altså udtryk for, at det betyder meget for hende at kunne bruge sin særlige faglige erfaring i sin undervisning, og at hun har større mulighed for det i sit nuværende job på en privatskole.

5.1.3 Skolelederne er opmærksomme på at balancere spændvidden i lærernes kompetencer

Undersøgelsen peger på, at skolelederne er meget åbne over for lærere, som har en anden faglighed i bagagen, og de mener, det kan bidrage positivt til flere aspekter af undervisning og skolemiljø.

En fortælling blandt folkeskolelederne er, at de i en vis udstrækning forsøger at lade den faglige interesse spille ind, når de fordeler undervisning blandt skolens lærere. Lærere med lange universitetsuddannelser bag sig får eksempelvis mulighed for at bruge deres kompetencer i faglige og organisatoriske sammenhænge. Særligt på de mindre skoler oplever skolelederne, at det kræver nøje planlægning at få lærernes undervisningsfag og øvrige faglige specialisering til at gå op med skemaerne på de forskellige klassetrin. Alligevel fortæller en folkeskoleleder, at han meget gerne ser en større faglig mangfoldighed, da lærere med andre baggrunde kan tilføre noget positivt til folkeskolen.

> Jeg hilser det velkommen af flere årsager. Både i forhold til rekruttering, og så hilser jeg det velkommen i forhold til det med at få flere faggrupper ind i folkeskolen, som kan bidrage med noget andet. Også meget gerne noget erfaring. Så jeg er måske ikke så interesseret i en nyuddannet tømrer. Jeg vil egentlig godt have en, der har været ude: en murer, en smed eller noget andet. Og så skal vedkommende selvfølgelig kunne begå sig i et pædagogisk miljø.
>
> SKOLELEDER, FOLKESKOLE

Skolelederen værdsætter altså bredden i lærerkollegiets kompetencer og ser det eksempelvis som en styrke at inddrage fagprofessionelle med praktisk erfaring. Der lægges vægt på, at det ikke blot handler om at tilføre nye faggrupper, men om at bringe faglig indsigt og praktisk erfaring ind i samspil med det pædagogiske miljø. Eksemplet viser, hvordan skolelederne aktivt balancerer mellem forskellige typer af kompetencer – både pædagogiske og erhvervsfaglige – for at skabe et alsidigt og stærkt undervisningsmiljø, der gavner eleverne og skolen som helhed.

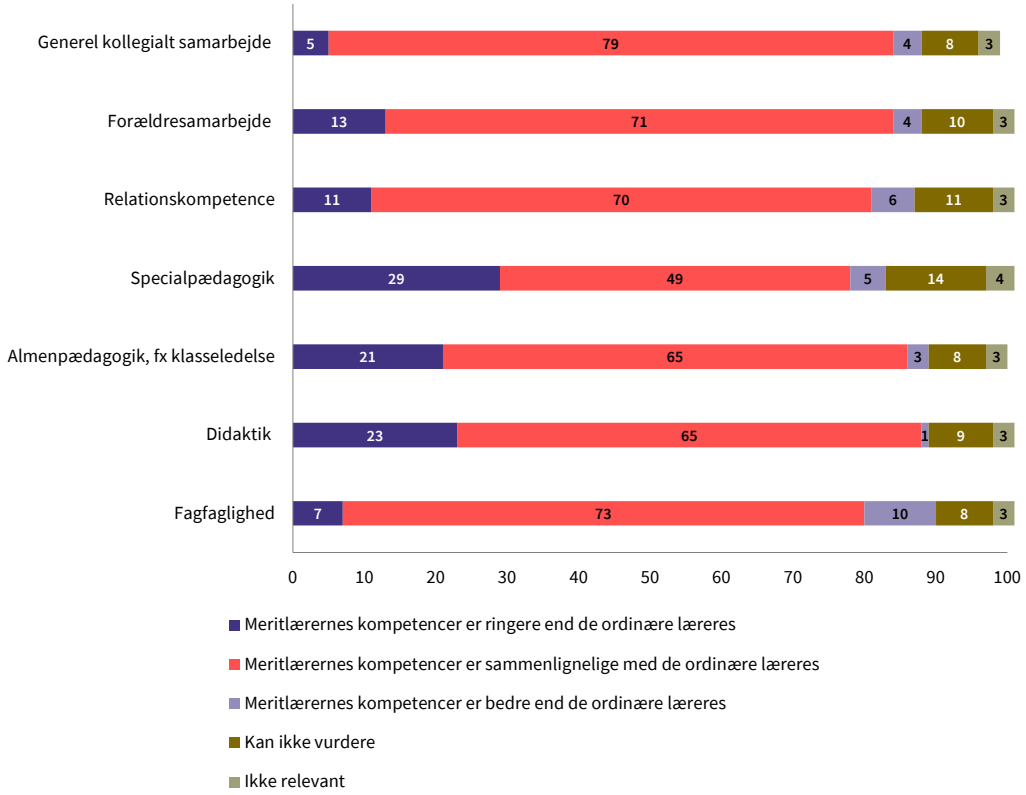
5.2 Vurdering af kompetencer hos meritlærere

Undersøgelsen har blandt andet søgt at afdække, hvordan skoleledere vurderer meritlæreres kompetencer i forhold til ordinært læreruddannede lærere, og hvordan skolerne understøtter meritlærernes faglige udvikling.

I spørgeskemaundersøgelsen vurderer størstedelen af skolelederne, at meritlæreres kompetencer er på niveau med deres ordinært uddannede kollegaers på en række centrale områder. Syv ud af ti skoleledere angiver nemlig, at meritlærere besidder kompetencer, der er sammenlignelige med ordinært uddannede læreres inden for fagfaglighed (73 %), relationskompetence (70 %) og forældresamarbejde (71 %) (jf. figur 5.1). Det peger på, at meritlærere formår at etablere gode relationer til elever og forældre samt at bringe deres fagfaglige viden i spil i undervisningen.

Undersøgelsen viser dog også, at der er områder, hvor omkring en fjerdedel af skolelederne vurderer, at meritlærernes kompetencer er mindre stærke end de ordinært uddannede læreres. Det gælder didaktik (23 %), almenpædagogik (21 %) og specialpædagogik (29 %). Samtidig er det væsentligt at påpege, at over halvdelen af skolelederne vurderer, at meritlærerne er sammenlignelige, når det kommer til didaktik (65 %), almenpædagogik (65 %) og specialpædagogik (49 %) (jf. figur 5.1).

Figur 5.1
Sammenlignet med de ordinært uddannede lærere på jeres skole vurderer du da, at meritlærernes kompetencer generelt er ringere end, sammenlignelige med eller stærkere end de ordinært uddannede læreres kompetencer inden for følgende områder?

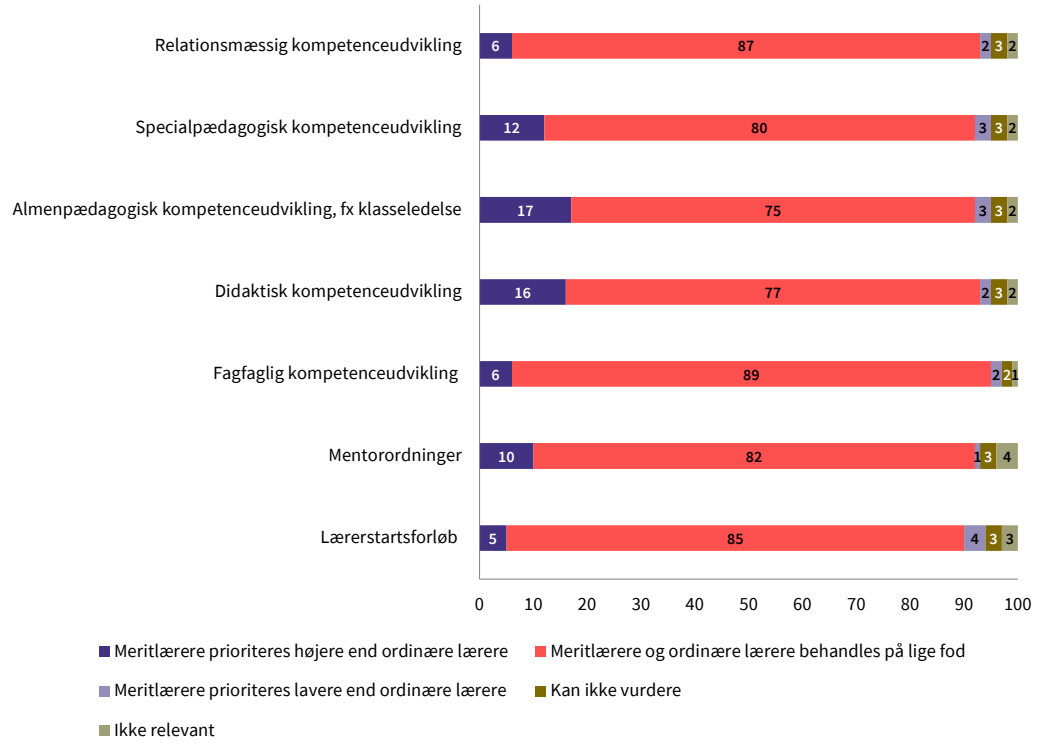
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 280).
Note: Alle tal er angivet i procent.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.
Note: Spørgsmålet er stillet til respondenter, der har angivet, at de har meritlærere ansat på deres skole eller tidligere har haft meritlærere ansat.

5.2.1 Behov for større fokus på pædagogisk og didaktisk opkvalificering af meritlærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde

Størstedelen af skolelederne svarer, at meritlærere behandles på lige fod med ordinært uddannede lærere i skolens kompetenceudviklingsindsatser. Det gælder lærerstartsforløb (85 %), mentorordninger (82 %) samt fagfaglig (89 %), didaktisk (77 %), almenpædagogisk (75 %), specialpædagogisk (80 %) og relationsmæssig (87 %) kompetenceudvikling (jf. figur 5.2). Selvom spørgeskemaundersøgelsen viser, at nogle skoleledere oplever, at der er forskel på lærernes kompetencer, afhængig af om de har en meritlæreruddannelse eller en ordinær læreruddannelse, tilbyder de altså ikke ekstra kompetenceudvikling for meritlærere.

Andelen af skoleledere, der angiver, at lærere med andre uddannelsesbaggrunde behandles på lige fod med ordinært uddannede lærere, er lidt lavere (lærerstartsforløb (64 %), mentorordninger (62 %) samt fagfaglig (72 %), didaktisk (57 %), almenpædagogisk (54 %), specialpædagogisk (61 %) og relationsmæssig (68 %) kompetenceudvikling (jf. Appendiks-tabel: B.9)).

Figur 5.2
Hvordan prioriterer skolen meritlærere sammenlignet med ordinære lærere, når det kommer til følgende indsatser?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 99).
Note: Alle tal er angivet i procent.
Note: Spørgsmålet er stillet til respondenter, der har angivet, at de har meritlærere ansat på deres skole eller tidligere har haft meritlærere ansat.

Resultaterne kan give anledning til at se nærmere på kvaliteten og indholdet af meritlæreruddannelsen samt skolernes praksis for introduktion og opkvalificering af meritlærere. Et styrket fokus på didaktik og almenpædagogik i både uddannelse og praksis kan være afgørende for at sikre, at meritlærere i endnu højere grad rustes til lærerarbejdets komplekse krav – og dermed også kan udnytte deres unikke erfaringer og faglige ressourcer fuldt ud.

Denne pointe understøttes af de kvalitative interviews. En lærer med anden uddannelsesbaggrund fortæller eksempelvis, at det helt store bidrag i grundskolen kan være at forberede eleverne til samfundet og den diversitet, der findes dér. Men det kræver, at didaktikken og pædagogikken er på plads.

> Hvis skolen på en eller anden måde skal forberede dem [eleverne, red.] til samfundet, så kan den lige så godt gøre det ved, at det er nogle håndværkere, der underviser i nogle af fagene, eller nogle akademikere, der underviser i nogle andre fag, hvis bare man kan finde ud af at gøre det pædagogisk tilgængeligt.
>
> LÆRER MED ANDEN UDDANNELSESBAGGRUND, PRIVATSKOLE

Lærere med andre uddannelsesbaggrunde – herunder også meritlærere – oplever især, at de har brug for at gøre sig erfaringer med pædagogik. Det understøttes af, at de lærere, der har haft berøring med læreruddannelsen (enten merit- eller ordinær), fortæller, at de har haft glæde af didaktik og pædagogik i tilknytning til undervisningsfagene. De vil dog gerne have mere, og de oplever især at få greb om dette gennem det praktiske arbejde som lærer.

Pædagogisk og didaktisk kompetenceudvikling prioriteres højere for lærere med andre uddannelsesbaggrunde end for meritlærere

Omkring en fjerdedel af skolelederne angiver, at de prioriterer didaktisk (25 %) og almenpædagogisk (27 %) kompetenceudvikling højere hos lærere med andre uddannelsesbaggrunde end hos ordinært uddannede lærere (jf. Appendiks-tabel: B.9). Til sammenligning er det kun 16 og 17 % af skolelederne, der angiver, at de prioriterer meritlærernes didaktiske og almenpædagogisk kompetenceudvikling højere end hos de ordinært uddannede lærere (jf. figur 5.2). Disse resultater tyder på, at den didaktiske og almenpædagogiske kompetenceudvikling prioriteres højere blandt lærere med andre uddannelsesbaggrunde sammenlignet med meritlærerne. Det kan være et udtryk for, at skolelederne vurderer, at behovet for pædagogisk og didaktisk kompetenceudvikling trods alt ikke er lige så højt hos meritlærerne, fordi de har gennemgået en formel læreruddannelse – også selvom de angiver, at det netop er på disse kompetenceområder, at meritlærerne adskiller sig fra de ordinært uddannede lærere (jf. figur 5.1).

”Det ligger i personligheden”

Både skoleledere, meritlærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde fortæller, at det bl.a. handler om personlighed, hvis man skal lykkes som lærer.

En gentagen fortælling blandt de medvirkende skoleledere i de kvalitative interviews er, at nogle lærere har ”en medfødt evne” til at danne gode relationer til børn og forældre eller til at gribe undervisningen an på en pædagogisk meningsfuld måde.

> Den autentiske lærer, den fantastiske klasselærer, der bare kan det hele og er der hele tiden … det har ikke så meget med undervisning at gøre, det har bare noget at gøre med den person, man er, og de relationer, man danner, og sådan noget … det er så personafhængigt.

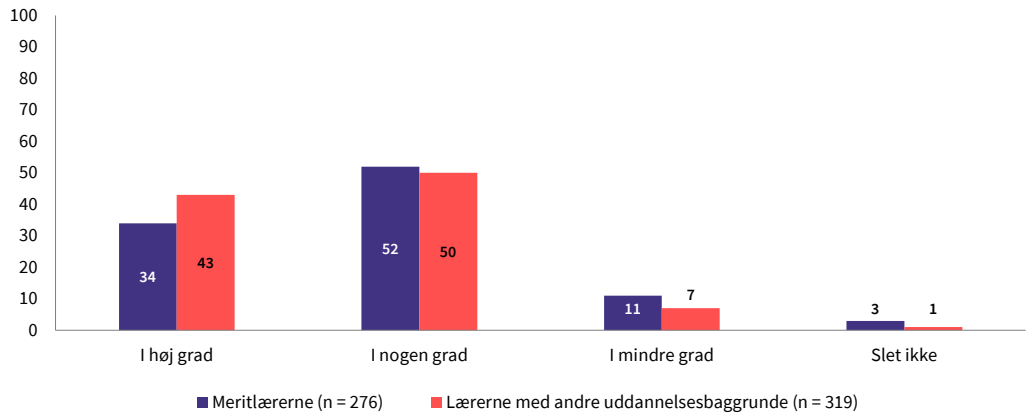
SKOLELEDER, FOLKESKOLE

Som skolelederen fortæller, ligger de pædagogiske og relationelle evner især i personligheden. Didaktikken synes, ifølge skolelederne, at være noget, man kan læse sig til eller få hjælp til fra kollegaerne.

5.2.2 Skoleledere vurderer, at lærere med andre baggrunde har glæde af deres tidligere erfaringer

Lærere på både folkeskoler og fri- og privatskoler med andre uddannelsesbaggrunde i bagagen har som angivet ovenfor stor nytte af deres tidligere erfaringer i deres arbejde. Det peger spørgeskemaundersøgelsen blandt skolelederne også på. 93 % af skolelederne svarer, at lærere med andre uddannelsesbaggrunde i høj grad (43 %) eller i nogen grad (50 %) anvender fagspecifik viden og kompetencer fra tidligere uddannelse i deres undervisning (figur 5.3). I tillæg svarer 86 % af skolelederne, at merituddannede lærere i høj grad (34 %) eller i nogen grad (52 %) anvender fagspecifik viden og kompetencer fra tidligere uddannelse i deres undervisning (figur 5.3).

Figur 5.3
I hvilken grad vurderer du, at lærerne med andre uddannelsesbaggrunde anvender fagspecifik viden og kompetencer opnået igennem deres tidligere uddannelse i undervisningen?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 595).
Note: Alle tal er angivet i procent.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet

I de kvalitative interviews nuancerer skolelederne dette billede og fortæller, at det ikke specifikt er meritlæreruddannelsen, men de forskelligartede baggrunde og erfaringer, der for dem især gør meritlærere relevante. Skolelederne fortæller eksempelvis, at beslutningen om at tage en

meritlæreruddannelse træffes, når man er i en anden livsfase end lige efter gymnasiet, hvor man har mere livserfaring at trække på. Det gør, ifølge skolelederne, at meritlærerne har en anden robusthed og gennemslagskraft end nye ordinært uddannede lærere.

Det kan forklare, hvorfor undersøgelsen viser, at lærere med andre uddannelsesbaggrunde ofte ansættes, *inden* de har færdiggjort en meritlæreruddannelse (jf. afsnit 4.2.1). Der er altså tillid til, at de kan varetage en lærerstilling, imens de læser til meritlærer.

5.2.3 Lærere, der varetager specialundervisning, trækker mere på erfaring end på pædagogiske kompetencer

I specialklasser og funktioner som støtte for elever med særlige behov trækker lærerne ikke så meget på viden opnået gennem deres uddannelse, men mere på egne erfaringer. Det fortæller de i de kvalitative interviews. Det kan være fra deres tidligere erhverv, egne erfaringer med at gå i et specialtilbud, eller at de selv har børn, som går i specialtilbud. Derigennem har de erfaringer med det system, som omgiver denne type børn.

Erfaringen fra andre roller uden for skoleverdenen kan understøtte et inkluderende børnesyn

En fortælling blandt lærere med andre uddannelsesbaggrunde er, at de igennem deres erfaring uden for skoleverdenen har opbygget et grundlæggende inkluderende børnesyn. Lærerne fremhæver, at i en specialklasse er det gerne evnen til at skabe praksisfaglig undervisning "uden for klasselokalet", som passer godt til børn med særlige behov. Det gør de blandt andet ved at bringe deres erfaringer fra andre erhverv i spil. Eksempelvis bringer en lærer forretningsdrift ind i matematikundervisningen i specialtilbud.

> "At være god til at tale med alle typer af mennesker og behandle alle ens. At kunne se sådan styrken og godheden i, om man køber for 200 kroner, eller om man køber for 30.000 kroner. At alle kunder ligesom har en plads i samfundet og i butikken. Så det kan man også tage ud i klasseværelset [...] Det med at sige: Jamen vi er alle sammen gode nok, uanset hvilken hårfarve vi har, eller hvilken familiebaggrund vi kommer fra. Altså sådan nogle små, nære ting, synes jeg, jeg tager med i min hverdag.
>
> LÆRER MED ANDEN UDDANNELSEBAGGRUND, FOLKESKOLE

Ifølge læreren kræver det at drive forretning ikke alene forståelse for erhvervslivet, men også det menneskelige, dvs. det at være udadvendt og imødekommende over for mange forskellige typer af mennesker. Denne nysgerrighed i forhold til at forstå menneskers handlinger kan, ifølge lærerne i specialtilbuddene, også bruges fx i samarbejdet med forældrene. Lærerne mener ikke selv, at det er så afgørende, hvilken uddannelsesbaggrund man har. Det afgørende er derimod, at man har en positiv tilgang til børnene og ser deres udvikling som kernen i sit arbejde.

Dette perspektiv bakkes op af lederne på de pågældende læreres skoler. De fortæller nemlig, at lærerne med andre uddannelsesbaggrunde somme tider kommer med en anden tilgang til de

problemstillinger, der er i inklusionsarbejde. Evnen til at udvise psykologisk forståelse, omsorgsfuldhed og naturlig optimisme i deres tilgang til eleverne gør, at disse lærere møder eleverne i øjenhøjde. Det er, ifølge skolelederne, en sådan tilgang, der gør en forskel hos elever med følelses- og reguleringsmæssige vanskeligheder.

5.2.4 Teach First-meritlærere løfter komplekse opgave på landets mest udsatte skoler

Skolelederne på skoler med Teach First-ordning oplever, at der er en forskel på kompetencerne, som en Teach First-meritlærer opnår i forhold på en almindelig (merit)læreruddannelse. Teach First-meritlærere er ifølge skolelederne dygtige til at prioritere og reducere kompleksiteten i deres opgaver. Samtidig giver skolelederne udtryk for, at Teach First-meritlærere opnår en stor grad af refleksivitet i forhold til egen praksis, som giver dem en konstruktiv måde at gå til arbejdet på. En skoleleder fortæller:

> "Undervisningsmæssigt har jeg ikke noget at sige. De didaktiske overvejelser osv., der er ikke noget at komme efter, og det er vores opgave at sørge for, at de [Teach First-lærerne] lærer det. De kommer typisk med et større selvværd – et selvværd gør, at man ikke bliver så meget påvirket af, hvis det ikke lykkes. Så står man op igen, og så prøver man på en ny måde. Jeg synes også, de er mere tilbøjelige til at kigge indad og sige: 'Rammen, som jeg har sat op, den lykkedes jeg ikke med.' De er også hurtigere til at spørge andre og til at spørge kollegaer. Det er det med at turde at åbne op og være sårbar, det er også sindssygt vigtigt.
>
> SKOLELEDER, FOLKESKOLE

Teach First-lærerne er altså ifølge skolelederne mere refleksive omkring deres egen praksis med hensyn til at lave god undervisning for en udsat gruppe af børn. Skolelederne oplever samtidig, at Teach First-lærerne er dygtige til klasserumsledelse og skole-hjem-samarbejde. Det er opgaver, som de mener nyuddannede lærere fra den ordinære læreruddannelse typisk bliver overraskede over, når de starter. Det kan dels skyldes deres kandidatuddannelse, men også at en Teach First-uddannelse forudsætter, at man har lyst til at arbejde med børn, som er socioøkonomisk vanskeligt stillede.

Skoleledernes perspektiver underbygges af Teach First-lærernes egen fortælling om, hvordan de håndterer udfordringer i deres arbejde. De vurderer selv at have et stærkt analytisk blik og en løsningsorienteret tilgang. I nedenstående eksempel taler læreren om håndteringen af en voldelig elev. Her oplevede hun trang til at handle, når noget var svært, hvorimod hendes kollegaer virkede opgivende og trætte.

> "Vi skal finde ud af det, og (…) vi skal finde en løsning. Jeg leder meget efter en løsning, fordi jeg tænker, at der må være en løsning.
>
> TEACH FIRST- MERITLÆRER, FOLKESKOLE

Teach First-lærerne er meget glade for deres mentorforløb, som de oplever hjælper dem til succes i lærergerningen. Lærerne selv fortæller nemlig, at på den slags skoler, hvor Teach First-lærere uddannes, kommer man ikke igennem med det faglige, hvis ikke der er styr på relationsdannelsen. Det sociale og pædagogiske vægtes derfor en "lille smule højere" end det faglige.

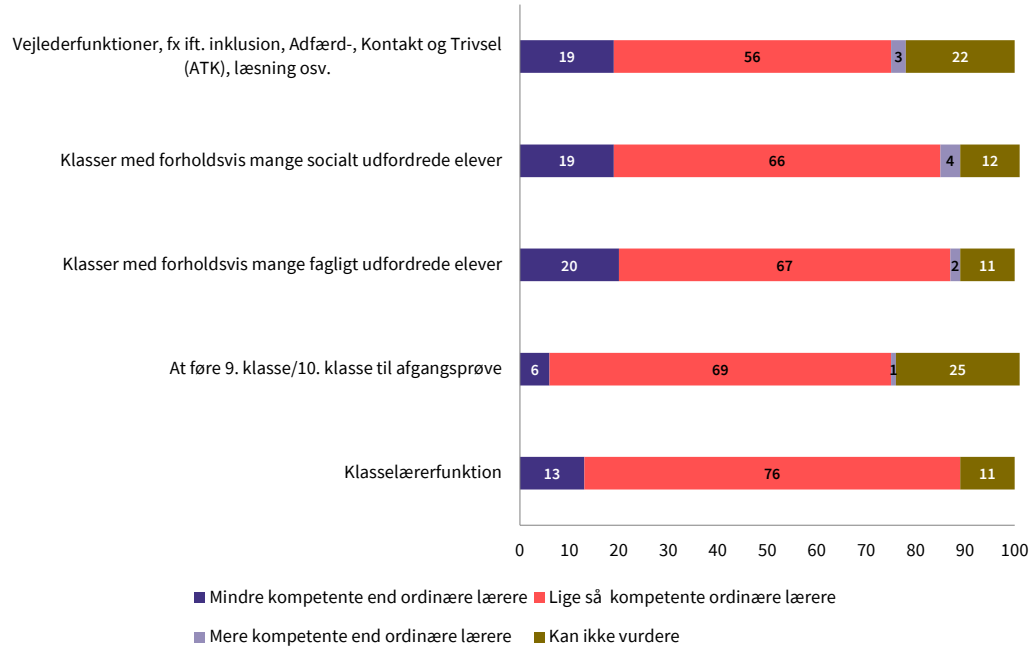
5.3 Tildeling af funktioner til meritlærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde

I både spørgeskemaundersøgelsen blandt skolelederne og i de kvalitative interviews med lærere og skoleledere, er der spurgt til, hvordan særlige funktioner som klasselærer, ansvar for afgangsprøver, håndtering af fagligt og socialt udfordrede elever samt vejlederfunktioner tildeles. Resultaterne viser, at lærerne generelt behandles på lige fod i praksis, og at alle grupper overordnet vurderes at være kompetente til at løfte disse ansvarsområder. I spørgeskemaundersøgelsen vurderer skolelederne dog, at de læreruddannede (både ordinært og merit) er mere kompetente til de fleste opgaver sammenlignet med lærere med andre uddannelsesbaggrunde. Her er det dog vigtigt at tilføje, at de kvalitative interviews med skolelederne også peger på, at lærere med andre uddannelsesbaggrunde generelt kan udvikle sig til at blive dygtige lærere, hvis de får den rigtige støtte og hjælp.

5.3.1 Ordinært uddannede lærere vurderes at være mest kompetente til at varetage andre funktioner i skolen

I spørgeskemaundersøgelsen vurderer op til syv ud af ti af skolelederne, at meritlærere er lige så kompetente som ordinært uddannede lærere til at løfte funktioner som klasselærer (76 %), ansvar for afgangsprøver (69 %), håndtering af fagligt (67 %) og socialt (66 %) udfordrede elever samt vejlederfunktioner (56 %). En mindre del af skolelederne vurderer, at meritlærerne er mindre kompetente til at løfte disse funktioner (klasselærer (13 %), ansvar for afgangsprøver (6 %), håndtering af fagligt (20 %) og socialt (19 %) udfordrede elever samt vejlederfunktioner (19 %)). Kun en ganske lille andel vurderer, at meritlærerene er mere kompetente til at varetage disse funktioner. (jf. figur 5.4).

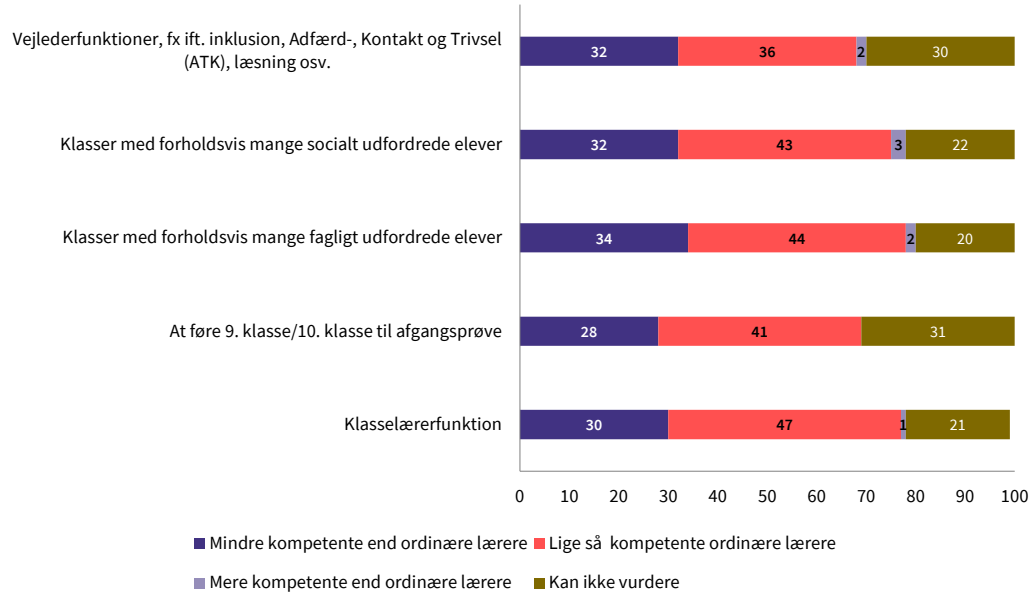
Figur 5.4
Er meritlærerne generelt mindre kompetente, lige så kompetente eller mere kompetente end de ordinært uddannede lærere, når det gælder følgende opgaver og funktioner?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 273).
Note: Alle tal er angivet i procent.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.
Note: Der er svarkategorier, som ikke er i figuren, da der ingen besvarelser er i den pågældende kategori.

Når skolelederne spørges om det samme vedrørende lærere med andre uddannelsesbaggrunde, ændrer billedet sig lidt (jf. figur 5.5). Ved de fleste funktioner vurderer omkring fire ud af ti skoleledere at denne gruppe lærere er lige så kompetente som ordinært uddannede lærere (klasselærer (47 %), ansvar for afgangsprøver (41 %), håndtering af fagligt (44 %) og socialt (43 %) udfordrede elever samt vejlederfunktioner (36 %). Omkring en tredjedel af skolelederne vurderer, at denne gruppe er mindre kompetente til at varetage disse opgaver end ordinært uddannede lærere (klasselærer (30 %), ansvar for afgangsprøver (28 %), håndtering af fagligt (34 %) og socialt (32 %) udfordrede elever samt vejlederfunktioner (32 %)).

Figur 5.5
Er lærerne med andre uddannelsesbaggrunde generelt mindre kompetente, lige så kompetente eller mere kompetente end de ordinært uddannede lærere, når det gælder følgende opgaver og funktioner?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 318).
Note: Alle tal er angivet i procent.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.
Note: Der er svarkategorier, som ikke er i figuren, da der ingen besvarelser er i den pågældende kategori.

Skolelederne sidestiller altså i højere grad meritlærerne med de ordinært uddannede lærere, når det kommer til tildeling af funktioner. Resultaterne peger dog på, at skolelederne overordnet set oplever, at de ordinært uddannede lærere har de bedste forudsætninger for at varetage forskellige funktioner i skolen.

Lige vilkår i praksis

De kvalitative interviews med både merituddannede lærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde peger på, at de ikke oplever en forskelsbehandling, når det kommer til tildelingen af funktioner. Det, til trods for at skolelederne overordnet vurderer lærere med en ordinær læreruddannelse som de mest kompetente.

Lærerne i denne undersøgelse oplever at blive stillet over for de samme forventninger og krav som deres kollegaer, der har gennemført den ordinære læreruddannelse. Her fremhæves særligt ansvaret for at påtage sig rollen som klasselærer, hvilket indebærer en række opgaver såsom at sikre klassens trivsel, have tæt kontakt med forældrene og fungere som en central person i elevernes skolehverdag. Det kan indikere, at skolelederne opfatter lærere med forskellige faglige baggrunde som relativt ligeværdige, både i deres professionelle roller og i deres evne til at løfte de pædagogiske og sociale opgaver, arbejdet som lærer indebærer.

Alt det, der *ikke* har med undervisning at gøre, kan være en udfordring

En fortælling blandt lærere med andre uddannelsesbaggrunde er, at de aspekter af lærerjobbet, som ikke har med undervisning at gøre, er en stor mundfuld. Det kan dreje sig om forældresamarbejde at sparre med PPR, logopæder eller sundhedsplejersker, være med på netværksmøder osv. Det er langtfra altid, at man som ny lærer (uden læreruddannelsesbaggrund) systematisk bliver sat ind i, hvad alle disse *andre* opgaver går ud på. Derfor ser vi også eksempler på lærere med anden uddannelsesbaggrund, der ikke ønsker at være klasselærer.

> For ti år siden handlede det om at skabe sammenhold, fælles oplevelser og problemløsning. Det gør det i og for sig også i dag, men i dag er meget af det, man skal forholde sig til som klasselærer, meget tungt. Det er ting, som jeg og mange andre i samme båd slet ikke er uddannet til at have forstand på. Jeg er jo ikke psykolog, socialrådgiver, coach, mentor eller terapeut. Jeg er jo uddannet til at undervise.

LÆRER MED ANDEN UDDANNELSE, PRIVATSKOLE

Det er altså ikke nødvendigvis et ønske at varetage opgaver uden for undervisningen som fx klasselærerfunktionen, hvis man ikke har en læreruddannelse. Det kan hænge sammen med, at lærere, som kommer med andre fagligheder i bagagen, i højere grad betragter sig selv som faglærere. Lærerne i denne undersøgelse fortæller, at de i stedet engagerer sig i vejlederfunktioner eller fagligt udvalgsarbejde i personaleforeninger eller som tillidsrepræsentanter.

5.3.2 Lærere med andre uddannelsesbaggrunde får hurtigt ansvar

Undersøgelsen peger på, at skolelederne meget hurtigt tildeler lærere med andre uddannelser ansvar. Skolelederne fortæller, at de i udgangspunktet har intentioner om, at en nyansat lærer – særligt hvis vedkommende kommer uden pædagogisk baggrund – skal have mulighed for at lande i at være lærer, inden han/hun tildeles klasselærerfunktion, fagteamlederfunktion og den slags. Det handler med skoleledernes øjne om at få erfaring i skoleverdenen – ikke så meget om, om man er læreruddannet eller ej. Både på folkeskoler og på fri- og privatskoler fortæller skolelederne, at tildelingen af fag til en nyansat uden en læreruddannelse afhænger af den aktuelle rekrutteringssituation på den konkrete skole. Nogle gange er skoleledelsen nødt til at være kreative og pragmatiske, hvis der kommer en opsigelse eller en sygemelding med kort varsel.

En skoleleder har eksempelvis oplevet, hvordan hun var med til at ansætte en faglært bager til at varetage undervisningen i en 4. klasse i parløb med en pensioneret lærer, fordi stillingen var blevet ledig med kort varsel. I starten udtrykte forældrene skepsis over for løsningen, men det blev ifølge skolelederen en succes, og den faglærte bager endte med at tage læreruddannelsen ved siden af lærerjobbet. Hun tilføjer i den forbindelse, at den pågældende lærer udviklede sig rigtig meget, før hun påbegyndte meritlæreruddannelsen:

> Ja, fordi der er rigtig meget, man ikke lærer på seminariet, som man først lærer, når du lander *in action*. Og dér er det jo vigtigt at have et team at støtte sig til.

SKOLELEDER, PRIVATSKOLE

Skolelederne er altså optagede af løbende at vurdere, hvilke opgaver, de mener, lærere med andre uddannelsesbaggrunde kan dække, og de bruger tid på at løse denne rekrutteringsopgave. Når en lærer uden pædagogisk baggrund får et stort og selvstændigt ansvar, er det altså ud fra en ledelsesmæssig vurdering af, at det kan vedkommende godt klare.

5.3.3 Lærerkulturen kan have gavn af mangfoldighed og indspark udefra

På tværs af interviewene med skoleledere og lærere er der en positiv fortælling om det at have forskellige faggrupper repræsenteret på lærerværelset. Skolelederne ser det som udviklende for det samlede lærerkollegie, at der også kommer indspark og erfaringer fra andre brancher ind på lærerværelset. En skoleleder på en friskole mener eksempelvis, at meritlærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde kan udfordre, berige og mangfoldiggøre lærergerningen.

> Fordi de har set noget andet. Når man trasker rundt i de samme historier og hele den her overenskomstmåde at tænke på. At få nogle folk ind, der har en helt anden hverdag, har en helt anden baggrund. Både [i forhold til] hvordan man arbejder, hvor meget man arbejder, og måske hvordan man bliver godtgjort.
>
> SKOLELEDER, FRISKOLE

Selvom fri- og privatskolerne har andre muligheder for at ansætte lærere med forskellige baggrunde, deles denne oplevelse med andre skoleledere i folkeskolen. Den erfaring, andre typer af lærere bringer ind i skolen, kan, ifølge dem, bidrage med både ro, nysgerrighed, rutine samt villighed til at prøve nyt og udvikle sig som lærer.

Appendiks A – Litteraturliste

AE – Arbejdernes Erhvervsråd. (2022). *Mere end hver tredje nyansatte lærer har ikke en læreruddannelse.* Analyse, 8. november 2022.

AE – Arbejdernes Erhvervsråd. (2023). *Næsten hver femte lærer i folkeskolen har ikke en læreruddannelse.* Analyse, 25. maj 2023.

AE – Arbejdernes erhvervsråd. (2025). Opgørelse af undervisere i folkeskolen med og uden læreruddannelse. Analyse, 9. september 2025

Danske Professionshøjskoler. (2024). *Fakta om læreruddannelsen.*

Danske Professionshøjskoler. (2025). *Fakta om merituddannelserne.*

Danske Professionshøjskoler. (2023). *Frafald på pædagog-, sygeplejerske-, lærer- og socialrådgiveruddannelserne.*

DEA. (2024). *Lærermanglen rammer skævt.* København: DEA. Tilgængelig på: https://www.datocms-assets.com/22590/1719819994-laerermanglen-rammer-skaevt_final.pdf.

EVA. (2021). *Undervisere i folkeskolen og deres uddannelse.* En registeranalyse af uddannelse, efteruddannelse og kompetencedækning i folkeskolen. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2024a). *Lærere i grundskolen. En registerkortlægning.* København: Danmarks Evalueringsinstitut. Tilgængelig på: https://eva.dk/Media/638587863389834574/L%C3%A6rere%20i%20grundskolen.pdf.

EVA. (2024b). *Effekter af lærere med forskellige uddannelsesbaggrunde.* København: Danmarks Evalueringsinstitut. Tilgængelig på: https://eva.dk/Media/638630237105640402/Effekter%20af%20l%c3%a6rere%20med%20forskellige%20uddannelsesbaggrunde.pdf.

Folkeskoleloven. (2024). LBK nr. 989 af 01/07/2024. Tilgængelig på: https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2024/989.

Kristensen, N. (2023). *Om manglen på uddannede folkeskolelærere.* København: VIVE, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Regeringen. (2023). *Forberedt på fremtiden II. Frihed og fordybelse – et kvalitetsprogram for folkeskolen.* Oktober 2023.

Uddannelses- og Forskningsministeriet m.fl. (2024). *Aftale om reform af professionsbachelor- og erhvervsakademiuddannelserne i Danmark.* Tilgængelig på: https://ufm.dk/lovstof/politiske-aftaler/reform-af-professionsbachelor-og-erhvervsakademiuddannelserne-i-danmark/aftale-om-reform-af-professionsbachelor-og-erhvervsakademiuddannelser.pdf.

Undervisningsministeriet m.fl. (2024). *Aftale om folkeskolens kvalitetsprogram – Frihed og fordybelse.* Marts 2024. Tilgængelig på: https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf24/mar/240320-aftale-om-folkeskolens-kvalitetsprogram-%E2%80%93-frihed-og-fordybelse.pdf.

VIVE. (2023). *VIVE's kommunetal 2023.1: Flere forældre vælger privatskoler – særligt i yderkommuner.* København: Vive, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Appendiks B – Tabelbilag

Appendiks-tabel B.1
Hvordan vil du beskrive jeres skoles muligheder for at rekruttere kvalificerede lærere til skoleåret 2023/2024?

	Antal	Procent
Gode	226	38
Overvejende gode	299	50
Overvejende dårlige	69	12
Dårlige	6	1
Total	600	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet

Appendiks-tabel B.2
Der har været tilstrækkeligt med kvalificerede ordinært lærereuddannede ansøgere at vælge imellem

	Folkeskoler (n = 359)	Fri- og privatskoler (n = 192)	Total (n = 590)
	Procent	Procent	Procent
Meget enig	35	36	35
Lidt enig	34	39	36
Lidt uenig	16	16	16
Meget uenig	9	5	8
Ved ikke	6	4	5
Total	100	100	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 590 (inkl. specialskoler, n = 39)).
Note: En chi-i-anden-test viser, at der ikke er signifikant forskel på fordelingen mellem de to grupper af besvarelser fra skoleledere på hhv. folkeskoler og fri- og privatskoler (p-værdi = 0.37).

Appendiks-tabel B.3
Vi skelner ikke mellem ordinært læreruddannede og merituddannede lærere blandt ansøgerne

	Folkeskoler (n = 359)	Fri- og privatskoler (n = 192)	Total (n = 590)
	Procent	Procent	Procent
Meget enig	47	43	46
Lidt enig	21	23	22
Lidt uenig	16	23	18
Meget uenig	8	7	8
Ved ikke	7	4	6
Total	100	100	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 590 (inkl. specialskoler, n = 39)).
Note: En chi-i-anden-test viser, at der ikke er signifikant forskel på fordelingen mellem de to grupper af besvarelser fra skoleledere på hhv. folkeskoler og fri- og privatskoler (p-værdi = 0.26).
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.

Appendiks-tabel B.4
Tænk på rekrutteringssituationen for jeres skole inden for de seneste tre skoleår. I hvilken grad kan rekrutteringssituationen beskrives med følgende udsagn?

	Meget enig	Lidt enig	Lidt uenig	Meget uenig	Ved ikke	Total
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Der har været kvalificerede ansøgere med andre uddannelsesbaggrunde (n = 589)	7	28	20	34	11	100
Ansøgere med andre uddannelsesbaggrunde har generelt ikke været taget i betragtning til lærerstillinger på vores skole (n = 589)	34	21	19	18	8	100
Ansøgere med andre uddannelsesbaggrunde tages kun i betragtning til lærerstillinger på vores skole, hvis der er specifikke fag, som vi ikke kan få dækket vha. læreruddannede ansøgere (n = 589)	33	29	12	14	12	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.

Appendiks-tabel B.5
Ansøgere med andre uddannelsesbaggrunde har generelt ikke været taget i betragtning til lærerstillinger på vores skole

	Folkeskoler (n = 359)	Fri- og privatskoler (n = 192)	Total (n = 590)
	Procent	Procent	Procent
Meget enig	40	20	34
Lidt enig	18	26	21
Lidt uenig	18	21	19
Meget uenig	8	7	18
Ved ikke	7	4	8
Total	100	100	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 590 (inkl. specialskoler, n = 39)).
En chi-i-anden-test viser, at der er signifikant forskel på fordelingen mellem de to grupper af besvarelser fra skoleledere på hhv. folkeskoler og fri- og privatskoler (p- værdi = 0.00).
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.

Appendiks-tabel B.6
Hvordan vil du beskrive jeres skoles muligheder for at rekruttere kvalificerede lærere til skoleåret 2023/2024?

	Hoved-stadskom-mune (n = 99)	Landkom-mune (n = 173)	Oplands-kommune (n = 123)	Provinsby-kommune (n = 153)	Storby-kommune (n = 51)	Total (n = 599)
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Gode	25	36	34	42	63	38
Overvejende gode	55	50	52	48	37	50
Overvejende dårlige	18	12	13	9	0	12
Dårlige	2	1	1	1	0	1
Total	100	100	100	100	100	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024.
Note: En chi-i-anden-test viser, at der er signifikant forskel på fordelingen i de fem grupper (p-værdi = 0.005). Da der er under fem forventede observationer i minimum 20 % af cellerne i tabellen, er chi-i-anden-testen behæftet med usikkerhed.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.

Appendiks-tabel B.7
Skolen opfordrer aktivt lærere med andre uddannelsesbaggrunde til at tage en meritlærer uddannelse

	Folkeskoler (n = 349)	Fri- og privatskoler (n = 189)	Total (n = 577)
	Procent	Procent	Procent
Altid	19	10	16
I de fleste tilfælde	19	21	19
I de færreste tilfælde	4	14	8
Aldrig	5	11	8
Skolen har ikke retningslinjer	33	35	33
Ved ikke	20	9	16
Total	100	100	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 577 (inkl. specialskoler, n = 39)).
Note: En chi-i-anden-test viser, at der er signifikant forskel på fordelingen mellem de to grupper af besvarelser fra skoleledere på hhv. folkeskoler og fri- og privatskoler (p-værdi = 0.00).

Appendiks-tabel B.8
Hvordan vil du beskrive jeres skoles muligheder for at rekruttere kvalificerede lærere til skoleåret 2023/2024?

	Hovedstads-kommune (n = 99)		Landkom-mune (n = 173)		Oplands-kommune (n = 123)		Provinsby-kommune (n = 153)		Storbykom-mune (n = 51)		Total (n = 600)
	FS	FPS	FS	FPS	FS	FPS	FS	FPS	FS	FPS	Procent
Gode	17	40	34	40	19	57	39	47	64	60	38
Overvejende gode	55	54	52	47	62	38	51	43	36	40	50
Overvejende dårlige	25	6	13	11	18	5	9	11	0	0	12
Dårlige	4	0	1	2	1	0	1	0	0	0	1
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024 (n = 600 (inkl. specialskoler, n = 41)).
Note: FS = folkeskoler, FPS = fri- og privatskoler.
Note: Alle tal er angivet i procent.
Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.

Appendiks-tabel B.9
Hvordan prioriterer skolen lærere med andre uddannelsesbaggrunde sammenlignet med ordinære lærere, når det kommer til følgende indsatser?

	Lærere med andre uddannelsesbaggrunde prioriteres højere end ordinære lærere	Lærere med andre uddannelsesbaggrunde og ordinære lærere behandles på lige fod	Lærere med andre uddannelsesbaggrunde prioriteres lavere end ordinære lærere	Kan ikke vurdere	Total
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Lærerstartsforløb (n = 176)	14	64	4	19	100
Mentorordninger (n = 176)	20	62	2	16	100
Fagfaglig kompetenceudvikling (n = 176)	9	72	5	14	100
Didaktisk kompetenceudvikling (n = 176)	25	57	3	15	100
Almenpædagogisk kompetenceudvikling, fx i klasseledelse (n = 176)	27	54	4	15	100
Specialpædagogisk kompetenceudvikling (n = 176)	18	61	4	16	100
Relationsmæssig kompetenceudvikling (n = 176)	14	68	3	15	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024.

Note: Spørgsmålet er stillet til respondenter, der har angivet, at de vurderer, at lærere med andre uddannelsesbaggrunde på deres skole generelt har svagere kompetencer på mindst et kompetenceområde sammenlignet med de ordinært uddannede lærere.

Note: Ikke alle procenter summer til 100, da decimalerne er blevet afrundet.

Appendiks-tabel B.10
I hvilken grad gør følgende sig gældende for jeres skole? Skolen medfinansierer udgifter til meritlæreruddannelsen?

	Hoved-stadskom-mune (n=93)	Landkom-mune (n=164)	Oplands-kommune (n=118)	Provinsby-kommune (n=144)	Storby-kommune (n=48)	Total (n=567)
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Altid	11	8	7	8	4	8
I de fleste tilfælde	26	8	17	12	10	14
I de færreste tilfælde	18	9	15	6	17	12
Aldrig	23	29	17	26	35	25
Kan ikke vurdere	23	46	44	48	33	41
Total	100	100	100	100	100	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2024.
Note: Svarmulighederne: 'Kommunen finansierer både udgifter til selve meritlæreruddannelsen og skolens udgifter til løntimert' og 'Kommunen finansierer udgifter til selve meritlæreruddannelsen men dækker ikke skolens udgifter til løntimer' har kun været præsenteret for folkeskoler og specialskoler.
Note: En chi-i-anden-test viser, at der er signifikant forskel på fordelingen i de 5 grupper (p-værdi = 0).

Merituddannede lærere og lærere med andre uddannelsesbaggrunde

© 2025 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: iStock

ISBN (www) 978-87-7182-831-3

EVA – analyser, redskaber og udvikling, der styrker uddannelser og dagtilbud.

EVA

+45 35 55 01 01
eva@eva.dk
www.eva.dk